

**DOKUMENT EURÓPSKEJ BANKY
PRE OBNOVU A ROZVOJ**

**STRATÉGIA PRE
SLOVENSKÚ REPUBLIKU**

schválená Radou riaditeľov dňa 24. februára 2009

Preklady textu originálneho dokumentu sú poskytnuté EBRD výlučne pre potreby čitateľa. EBRD sa primerane postarala o zabezpečenie autenticity prekladu, avšak, EBRD nezaručuje ani neschvaľuje presnosť prekladu. Spoliehanie sa na takýto preklad je na vlastné riziko čitateľa. Za žiadnych okolností nebudú EBRD, jej zamestnanci alebo agenti zodpovední voči čitateľovi alebo komukoľvek inému za akúkoľvek nepresnosť, chybu, vynechanie, vymazanie, nedostatok a/alebo akékoľvek pozmenenie akéhokoľvek obsahu prekladu, bez ohľadu na príčinu, alebo za akékoľvek škody z nich vyplývajúce. V prípade akéhokoľvek nesúladu alebo rozporu medzi anglickou a preloženou verziou, bude rozhodujúca anglická verzia

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK	II
ZHRNUTIE	1
1. PORTFÓLIO BANKY	4
1.1 PREHEAD DOTERAJŠÍCH AKTIVÍT BANKY.....	4
1.2 REALIZÁCIA PREDCHÁDZAJÚCEJ STRATÉGIE PRE KRAJINU	5
1.3 VPLYV PORTFÓLIA BANKY NA TRANSFORMÁCIU HOSPODÁRSTVA A POUČENIE	
Z MINULOSTI	5
1.3.1 Finančný sektor	5
1.3.2 Podnikový sektor	6
1.3.3 Sektor infraštruktúry.....	7
2. OPERATÍVNE PROSTREDIE	7
2.1 PROSTREDIE PRE REFORMY – VŠEOBECNE	7
2.2 POKROK V PRECHODE K TRHOVÉMU HOSPODÁRSTVU A REAKCIA HOSPODÁRSTVA.....	8
2.2.1 Makroekonomické podmienky ovplyvňujúce operácie Banky.....	8
2.2.2 Úspechy a výzvy prechodu k trhovému hospodárstvu	10
2.3 DOSTUPNOSŤ KAPITÁLU A POŽIADAVKY NA INVESTÍCIE	14
2.4 PRÁVNE PROSTREDIE	15
2.5 OTÁZKY ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA	15
3. STRATEGICKÁ ORIENTÁCIA.....	15
3.1 PRIORITY BANKY NA OBDOBIE REALIZÁCIE STRATÉGIE	16
3.2 ÚLOHY V JEDNOTLIVÝCH SEKTOROCH A CIELE BANKY	16
3.2.1 Podnikový sektor	17
3.2.2 Finančný sektor	17
3.2.3 Infraštruktúra a energetika.....	17
3.3 ÚLOHY V SPRÁVE PORTFÓLIA.....	18
4. ČINNOSŤ INÝCH MFI A ICH SPOLUPRÁCA S EBRD.....	18
PRÍLOHA 1: PROSTRIEDKY VYČLENENÉ NA PROJEKTY ZA	
JEDNOTLIVÉ ROKY	20
PRÍLOHA 2: ČISTÉ KUMULOVANÉ HODNOTY PROJEKTOV PODĽA	
ODVETVÍ PRIEMYSLU.....	23
PRÍLOHA 3: VYBRANÉ EKONOMICKÉ UKAZOVATELE	24
PRÍLOHA 4: KAZOVATELEŠTRUKTURÁLNYCH ZMIEN.....	25
PRÍLOHA 5:ZHODNOTENIE POLITICKEJ A SOCIÁLNEJ SITUÁCIE	26
PRÍLOHA 6: OBCHODNÉ PRÁVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY	30

ZOZNAM SKRATIEK

BIDSF	(Bohunice International Decommissioning Support Fund) Medzinárodný fond na podporu odstavenia elektrárne Bohunice
SEP	Stredná Európa a Pobaltské štáty
EK	Európska komisia
ECOFIN	(Economic and Financial Committee of the European Union) Ekonomický a finančný výbor Európskej únie
EIB	Európska investičná banka
EU	Európska únia
EU EBORSME	(EU/EBRD Small and Medium Enterprise Financial Facility) Finančná facilitá EÚ/EBOR pre malé a stredné podniky
EU EBORMFF	EU/EBRD Municipal Financial Facility Finančná facilitá EÚ/EBOR pre samosprávy
ERM2	(EU's Exchange Rate Mechanism) Mechanizmus výmenných kurzov EÚ
ESCO	(Energy Service Company) Spoločnosť pre energetické služby
FDI	(Foreign Direct Investment) Priama zahraničná investícia
HDP	Hrubý národný produkt
HALE	(Health Adjusted Life Expectancy) Očakávaná dĺžka života upravená podľa zdravotného stavu
HICP	(Harmonised Index of Consumer Prices) Harmonizovaný index spotrebiteľských cien
IFC	(International Financial Corporation) Medzinárodná finančná spoločnosť
MMF	Medzinárodný menový fond
IOSCO	(International Organization of Securities Commissions) Medzinárodná organizácia komisií pre cenné papiere
IPO	(Initial Public Offering) Počiatočná verejná ponuka
KOZ	Konfederácia odborových zväzov
LIS	(Legal Indicator Survey) Prehľad ukazovateľov právneho prostredia
LLU	(Local Loop Unbundling) Sprístupnenie účastníckeho vedenia
LS-HZDS	Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko
MEI	(Municipal Environmental and Infrastructure (sectors)) Sektory komunálneho životného prostredia a infraštruktúry
MSME	Mikro, malé a stredné podniky
NBFI	Nebankové finančné inštitúcie
OECD	(Organisation for Economic Cooperation and Development) Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj
PBK	Priemyselná banka
PPP	(Public-Private Partnership) Partnerstvo verejného a súkromného sektora
SE	Slovenské elektrárne
SEFF	Facilita na financovanie udržiateľnej energie
SKK	Slovenská koruna
SMK	Strana maďarskej koalície

SNS	Slovenská národná strana
SPB	Slovenská poľnohospodárska banka
SPP	Slovenský plynárenský priemysel, a.s.
SPPF	Slovenský poprivatizačný fond
ST	Slovak Telekom
TS	Technická spolupráca
TUSR	Telekomunikačný úrad Slovenskej republiky
URSO	Úrad pre reguláciu sieťových odvetví
UVO	Úrad pre verejné obstarávanie
DPH	Daň z pridanej hodnoty
VUB	Všeobecná úverová banka, a.s.
SB	Svetová banka
ZSE	Západoslovenská Energetika, a.s.
ZSSK	Železničná spoločnosť Slovensko, a.s

ZHRNUTIE

Slovenská republika aj naďalej spĺňa podmienky stanovené v Článku 1 Zakladajúcej zmluvy EBRD. Krajina značne pokročila v transformačnom procese a v oblasti liberalizácie cien a obchodu, privatizácie podnikov a reforiem finančného sektora dosahuje štandardy vyspelejších trhových ekonomík. Jej ďalším úspechom bol vstup do eurozóny od januára 2009 (ako druhá v poradí z krajín strednej a východnej Európy po Slovinsku).

Od schválenia poslednej stratégie krajiny je makroekonomické prostredie Slovenska aj naďalej priaznivé. Reálny rast HDP prudko vzrástol na rekordných 10,4 percent v roku 2007 a potom sa opäť spomalil na odhadovaných 6,4 percent v roku 2008. V roku 2008 klesla aj miera nezamestnanosti na úroveň 9% (hoci sa regionálne rozdiely nezmiernili a štrukturálna nezamestnanosť zostáva vysoká). Keď bola krajina v máji 2008 hodnotená v súvislosti so vstupom do eurozóny, bez problémov splnila všetky príslušné kritéria. V roku 2007 bol fiškálny deficit na úrovni necelých 1,9% z HDP (klesol zo svojho vrcholu 12,2% v roku 2000) vďaka výraznému zníženiu výdavkov a napriek zavedeniu druhého dôchodkového piliera, ktorý znížil štátne príjmy. Inflácia bola tiež v rámci maastrichtského limitu.

Avšak vzhľadom na rýchlo sa zhoršujúce vonkajšie prostredie sa v druhej polovici roku 2008 výhľady pre Slovensko výrazne zhoršili a hospodárstvo v roku 2009 pravdepodobne poklesne. Zatiaľ čo na bankovníctvo mala doteraz svetová finančná kríza obmedzený dopad, súčasná situácia naznačuje, že v nasledujúcom období stratégie nastane podstatný pokles dostupnosti finančných prostriedkov, a to nielen pre domácnosti, malé a stredné podniky a samosprávy, ale potenciálne aj pre veľké projekty v oblasti infraštruktúry, ktorých financovanie bolo plánované v rámci projektov PPP. Okrem toho Slovensko pocíti výrazný pokles dopytu po vývoze jeho výrobkov (ktorých veľkú časť tvoria autá a spotrebná elektronika). V dôsledku toho sa môže v krátkom čase zvýšiť nezamestnanosť a regionálne rozdiely sa môžu prehĺbiť.

Hoci členstvo v eurozóne od januára 2009 predstavuje chvályhodný úspech, vonkajšie prostredie, ako aj hospodárske podmienky na Slovensku budú v nasledujúcom období stratégie zložité. To možno bude vyžadovať výrazné strategické reakcie zo strany úradov (za pomoci iných) na podporu finančných inštitúcií, samospráv a infraštruktúry s cieľom zabezpečiť, aby sa zisky z transformácie v týchto oblastiach v predchádzajúcich rokoch nepremrhali. Balík opatrení vlády na zmiernenie dopadov krízy je vítanou iniciatívou. Je zrejmé, že vďaka minulému pokroku v štrukturálnych reformách je slovenské hospodárstvo menej citlivé na svetovú finančnú krízu ako iné krajiny v regióne a teraz nastala príležitosť budovať na tomto pokroku v takých oblastiach, ako je infraštruktúra, riadenie, nebankové finančné inštitúcie a sociálny sektor. Pokračovanie v reformách pomôže udržať silu ekonomiky v súčasnom prostredí, podporí proces priemyselnej diverzifikácie, zníži regionálne rozdiely a umožní konvergenciu s priemernými príjmami v EU počas strednodobého obdobia. Prvoradé sú nasledovné inštitucionálne a štrukturálne strategické priority:

- Zlepšenie podnikateľského prostredia (hlavne reformy verejnej správy a súdnictva) a zvýšenie flexibility pracovného trhu za účelom udržania konkurencieschopnosti a zmiernenia regionálnych rozdielov v príjmoch a štruktúrnej nezamestnanosti.
- Podpora alternatívnych zdrojov energie, zvýšenie energetickej efektivity a rozvoj obnoviteľných zdrojov energie, ktorý zaostávajú za regionálnymi štandardmi. Nie je jasné, či zásahy vlády v energetike boli v tomto ohľade nápomocné.
- Modernizácia komunálnej infraštruktúry a infraštruktúry životného prostredia s pomocou štrukturálnych a kohéznych fondov EÚ, súkromného sektora a komerčného spolufinancovania z miestnych zdrojov, pokiaľ je to možné. To si bude vyžadovať posilnenie kapacity komunálnej správy.
- Mobilizovanie financovania zo strany súkromného sektora a odborných znalostí na rozvoj efektívnej siete dopravnej infraštruktúry, ako napr. verejné súťaže na výstavbu, údržbu a prevádzku diaľnic v rámci PPP projektov.
- Ak to bude potrebné, zabezpečenie stability finančného sektora prostredníctvom selektívnej podpory finančných inštitúcií a podpora trvalého poskytovania úverov domácnostiam, malým a stredným podnikom a samosprávam.
- Zaistenie prevádzkovej stability dobre fungujúceho viacpiliérového dôchodkového systému s cieľom zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť štátnych financií.
- Podpora rozvoja financovania vlastného kapitálu pre malé a stredné podniky s použitím súkromných investičných fondov, ktoré zaostáva za inými krajinami v regióne.

Od schválenia poslednej stratégie krajiny boli aktivity Banky v Slovenskej republike naďalej obmedzené v dôsledku výrazného pokroku v transformačnom procese a hlavne v dôsledku vzniku silného, konkurencieschopného bankového sektora. V rokoch 2006-2008 Banka schválila 13 projektov v objeme 87 mil. €. Najvýraznejším úspechom počas tohto obdobia bolo rozšírenie úspešného modelu financovania malých a stredných podnikov o poskytovanie úverov na energetickú efektívnosť a obnoviteľné projekty s podporou Ministerstva hospodárstva a BIDSF. Úsilie Banky o strategický dialóg bolo užitočné pre rozvoj kritickej oblasti cestnej infraštruktúry s využitím financovania v rámci PPP projektov.

Ciele pôsobenia Banky na Slovensku sú stanovené programom na zmiernenie dopadov krízy, ktorý bol prijatý Radou riaditeľov. Prioritou Banky pri podpore Slovenska v riešení krízy je rozšíriť SEFF s cieľom povzbudiť miestne banky, aby naďalej poskytovali úvery malým a stredným podnikom a bytovým spoločenstvám a aby úzko spolupracovali s komerčnými bankami a inými MFI za účelom mobilizovania financovania počiatočných PPP projektov na výstavbu ciest. Vzhľadom na krízu a vyššie uvedené vonkajšie prostredie budú činnosti Banky na Slovensku vychádzať z nasledovných operatívnych cieľov:

- Podpora stálej dostupnosti úverov pre malé a stredné podniky a samosprávy prostredníctvom miestnych bánk.
- Účasť na koordinovanom úsilí MFI prispieť k financovaniu životaschopných projektov verejno-súkromného partnerova v dopravnej infraštruktúre, ktoré v

súčasnosti prichádzajú na trh pri dodržaní zavedených medzinárodných postupov pre verejné súťaže a uzatváranie zmlúv. Toto bude dopĺňať dostupné komerčné financovanie a umožní úspešnú realizáciu prvého kola verejno-súkromných partnerstiev v krajine.

- Podpora investícií do diverzifikácie dodávok energie, do energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov energie na zvýšenie energetickej bezpečnosti, zníženie energetickej náročnosti a splnenie environmentálnych cieľov rozšírením jestvujúcej finančnej facility na financovanie udržateľnosti energie.
- V kontexte zdržanlivého prístupu k financovaniu dlhov, poskytovať rizikovejšie produkty, ako napr. vlastný kapitál pre domáce podniky na podporu životaschopných spoločností, ktoré čelia zhoršujúcim sa trhovým podmienkam v dôsledku krízy a prípadne financovať rast domácich spoločností, ktoré vzniknú zo spomalenia hospodárstva. Hlavná pozornosť sa bude venovať investíciám domácich spoločností v kontexte cezhraničného rozširovania. Tieto investície by mohli byť tiež nepriamo podporované zo strany EBOR prostredníctvom inovačných produktov/finančných inštitúcií alebo podnikateľských fondov, ktoré poskytujú financovanie pre malé a stredné podniky.
- Proaktívne prehodnotenie a manažment portfólia Banky na udržanie jeho vysokej kvality.

Banka bude naďalej zabezpečovať, aby boli všetky operácie EBOR v súlade so zásadami spoľahlivého bankovníctva, mali dopad na transformačný proces, boli doplnkové, spĺňali environmentálnu a sociálnu stratégiu EBOR a v prípade potreby aj Akčné plány pre životné prostredie a sociálne záležitosti.

1. PORTFÓLIO BANKY

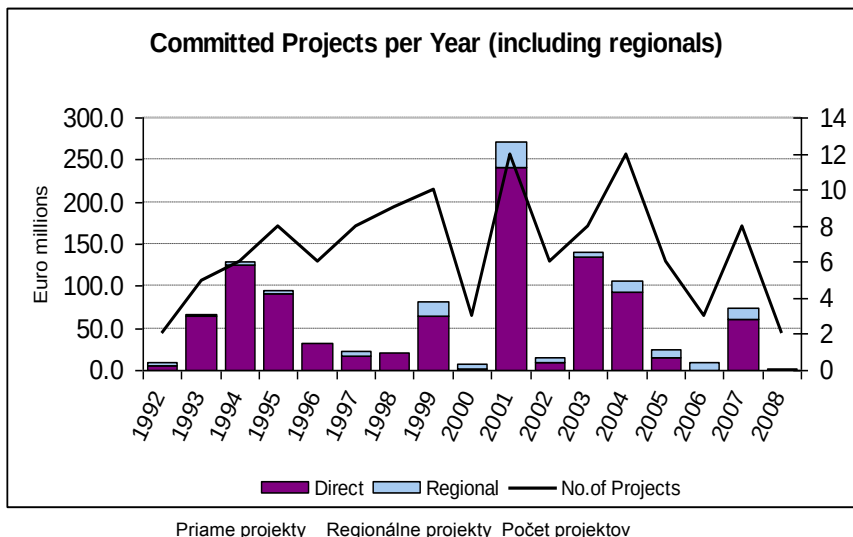
1.1 Prehľad doterajších aktivít Banky

Banka sa aktívne zúčastňovala na úspešnom prechode Slovenskej republiky na trhové hospodárstvo. Financovala najmä projekty súkromného sektora v širokej škále hospodárskych odvetví. Do konca roka 2008 Banka poskytla prostriedky vo výške 1,257 miliardy €, čo predstavuje 3 percentá celkových prostriedkov poskytnutých Bankou. Štyridsať percent objemu kumulovaných operácií sa vzťahuje na zahraničné investície, čo poukazuje na význam úlohy Banky pri privatizácii slovenského finančného sektora a poskytnutí finančnej facility EÚ/EBOR pre MSP bankám a lízingovým spoločnostiam. Účasť EBOR v sektore všeobecného priemyslu bola významná – 31 percent celkových poskytnutých prostriedkov. Úloha Banky v infraštruktúre (doprava, komunálna a environmentálna infraštruktúra) bola naďalej len okrajová, na úrovni 4 percent celkového obchodného objemu. Podrobnosti o financiách poskytnutých Bankou rozdelených podľa odvetví a jednotlivých projektov nájdete v Prílohe 1 a 2.

Graf 1 znázorňuje činnosť EBOR z hľadiska počtu projektov a objemu prostriedkov poskytnutých Bankou v Slovenskej republike od roku 1992. Ako ukazuje graf, činnosť EBOR sa v rokoch 2001 – 2004 významne zvýšila. Nižšia hodnota od roku 2005 odzrkadľuje pokrok transformačnom procese a silnú prítomnosť komerčných bánk v Slovenskej republike.

Graf 1 (k 31. decembru 2008):

Financované projekty podľa rokov (vrátane regionálnych projektov)

Súčasnú portfólio Banky je 281 milióna €, čo predstavuje 1,3 percenta celkového portfólia Banky. Od konca decembra 2004, kedy bolo portfólio na úrovni 680 milióna €, sa táto suma značne znížila následkom splácania, predčasného splácania a odpredaja

podielov. Portfólio je na 100 percent súkromné a 39 percent z neho je vlastný kapitál. Oslabené aktíva značne klesli z 15,1 milióna € k 31. decembru 2007 na 4,9 milióna € k 31. decembru 2008. Hodnotenie rizika slovenského portfólia je na úrovni 4,97, čo je podstatne lepšie ako hodnotenie portfólia strednej Európy a pobaltských krajín na úrovni 5,51.

1.2 Realizácia predchádzajúcej stratégie pre krajinu

Počas rokov 2006 a 2008 Banka odsúhlasila 13 projektov, z ktorých osem boli regionálne projekty s významom pre Slovenskú republiku. Celkovo bola realizácia stratégie počas tohto obdobia úspešná iba čiastočne, pretože úsilie Banky bolo obmedzené vonkajšími faktormi.

- V **podnikovom sektore** neboli uzatvorené nijaké priame obchody. Pohyby v oblasti sú slabé v dôsledku vysokej úrovne zahraničných investícií na Slovensku, pričom domáce podniky dobre zabezpečujú miestny finančný sektor.
- Vo **finančnom sektore** bolo odsúhlasené iba jedno predĺženie finančnej facility EÚ/EBOR pre MSP. Tento produkt už nie je pre miestne banky atraktívny, pretože poplatky za plnenie už nie sú k dispozícii.
- V sektore **energetiky** sa dosiahol jeden významný úspech, keď Banka poskytla 60 miliónov € štyrom miestnym bankám v rámci finančnej facility pre udržateľnú energiu.
- V oblasti **infraštruktúry** zrušenie plánovanej privatizácie dôležitých spoločností v oblasti infraštruktúry (letisko v Bratislave, železničná nákladná preprava, oblastné teplárne) malo vplyv na schopnosť Banky ovplyvňovať transformáciu v tomto sektore. Avšak pokračujúce úsilie o dialóg viedlo k príprave troch rozhodujúcich PPP projektov na výstavbu diaľnic. Boli vypracované a ponúknuté v súlade s zavedenými medzinárodnými postupmi za podpory skúsených a známych medzinárodných poradcov. Očakávalo sa, že všetky tri budú finančne ukončené v roku 2009. Avšak za súčasných trhových podmienok sa môže finančné ukončenie týchto projektov oneskoriť.

1.3 Vplyv portfólia Banky na transformáciu hospodárstva a poučenia z minulosti

1.3.1 Finančný sektor

Bankový sektor – V roku 2001 získali EBOR and IFC vlastnícke podiely Všeobecnej úverovej banky (VÚB) a rýchlo sa im podarilo nájsť solídneho strategického investora. Angažovanosť Banky v Poľnobanke, ktorá sa neskôr nazývala UniBanka a v ktorej majoritný podiel vlastní talianska banka Unicredito prispela ku konsolidácii bankového sektora a zvýšila úroveň finančného sprostredkovania. **Poučením** z angažovanosti banky vo VÚB je, že predprivatizačný vlastný kapitál môže zvýšiť dôveru a pomôcť úspešnej privatizácii.

NBFI – Lízingová vetva Rámcovej facility EÚ/EBOR pre malé a stredné podniky rozšírila úverové linky pre miestne inštitúcie s celkovo dobrými výsledkami transformácie. Projekt 'Project Bridge', ktorý zahŕňal investíciu do vlastného kapitálu a

privatizáciu najväčšej poisťovne bol veľmi úspešný, hlavne vďaka zvýšeniu skúseností v súvislosti so sektorom a štandardov riadenia podniku. **Poučením** pre Banku je, že pri rokovaniach o podmienkach so silnými strategickými partnermi sa vyžaduje určitý stupeň pragmatizmu na získanie širšieho obrazu.

MSP – V rámci horeuvedenej facility pre malé a stredné podniky boli poskytnuté úverové linky Všeobecnej úverovej banke, Ľudovej banke, UniBanke a OTP Banke Slovensko. Dodatočná technická spolupráca pomohla pri budovaní inštitúcií a podporila rozšírenie činností súvisiacich s MSP na také oblasti, ako je agropodnikanie a energetická účinnosť.

Súkromné investičné fondy – Preukázalo sa, že Slovenský poprivatizačný fond (PPF) bol úspešný iba čiastočne¹ a Value Growth Fund (VGF) bol bez výrazného úspechu v roku 2005 zrušený. **Poučením** zo slovenského PPF je, že Banka by mala vyberať do funkcií manažérov fondov osoby s dostatočnými schopnosťami a talentom, ktorí budú schopní poskytnúť podporu riadenia pre investorské spoločnosti.

Celkove bol transformačný účinok vo *finančnom sektore* zhodnotený ako významný.

1.3.2 Podnikový sektor

Poľnohospodárske podniky – koncom deväťdesiatich rokov Banka zaviedla program na odber obilia, ktorý úspešne ukázal novú metódu financovania a vyvinul sa do modelu, ktorý môže byť zavedený aj inde.

Telekomunikácie – V roku 2001 Banka spojila skupinu investorov na predaj približne 36% štátom vlastnených akcií mobilného operátora Orange Slovensko súkromným osobám. **Poučením** z Orange Slovensko je, že investovanie do vlastného kapitálu si vyžaduje umiernenéjšie očakávania ohľadom transformačného účinku. Na rozdiel od dlhových operácií je Banka v slabšej pozícii na presadzovanie svojich podmienok, keď investuje do vlastného kapitálu.

Všeobecný priemysel – Napriek nepriaznivej investičnej klíme úver poskytnutý spoločnosti Slovalco napokon preukázal možnosť cielených, účelových, nových investícií do starých neštruktúrovaných konglomerátov. Podpore rozsiahlej modernizácie drevospracovateľského podniku Bučina Zvolen uškodilo precenenie potenciálu rozvoja trhu v čase ocenenia. **Poučením** z týchto činností je, že spoločnosť expandujúca na exportný trh by mala žiadať záruky vopred, napr. predbežné kúpne zmluvy.

Prírodné zdroje – Jediným z významných projektov EBOR v poslednom čase bola podpora Slovenského plynárenského priemyslu pri emitovaní eurodlhopisov. V júli

¹ Fond celkovo zrealizoval 11 investícií a v roku 2005 uviedol, že predpokladá, že nebude môcť vrátiť investorom investovanú sumu v plnej výške, jeho vnútorná miera návratnosti (IRR) bola v decembri 2006 odhadovaná ako negatívna na úrovni -7,7%.

2002 sa štátu podarilo predat' 49 percentnú majetkovú účasť v SPP konzorciu Ruhrgas a Gaz de France.

Nehnutelnosti a cestovný ruch. – Banka sa zúčastnila na financovaní viacerých regionálnych fondov nehnuteľností na Slovensku, vrátane Heitman II a TriGranit III. Investície boli zamerané na relatívne nasýtený maloobchodný sektor a sektor administratívnych priestorov v hlavných mestských oblastiach.

V podnikovom sektore mala Banka vo všeobecnosti *mierny* transformačný účinok.

1.3.3 Sektor infraštruktúry

MEI – V roku 2003 bola spustená facilitá EU/EBOR MFF so spoločným znášaním rizika na pokračujúce poskytovanie úverov pre malé a stredné samosprávy, ktorá bola realizovaná s Dexia Slovensko. Problémy s využívaním facility znížili priamy transformačný účinok projektu, hoci Dexia naďalej zvyšuje svoje pôsobenie na komunálnom trhu zo svojich vlastných zdrojov.

Doprava – Tento sektor nedostal ďalšiu investíciu do hlavného projektu Obnovy medzinárodného cestného koridoru v roku 1993.

Energetika – Dva projekty so Slovenskými elektrárňami podpísané v rokoch 2001 a 2004 podporili právne rozčlenenie spoločnosti (unbundling) a jej privatizáciu. Banka tiež podporila privatizáciu ZSE Distribúcia prostredníctvom otvoreného a transparentného predaja strategickému investorovi. **Poučenie** zo Slovenských elektrární je, že Banka musí časom dôkladne zvážiť svoj princíp doplnkovosti. Ak prítomnosť Banky pre klienta vhodná, ale nie nevyhnutná, táto skutočnosť by sa mala transparentniť.

Energetická účinnosť – Dva projekty ESCO boli relatívne úspešné a prilákali zákazníkov zo súkromného i verejného sektora. Hoci bol potenciál na zopakovanie projektu dobrý, ďalší vstup na trh sa zatiaľ neuskutočnil.

V sektore infraštruktúry mala Banka vo všeobecnosti *minimálny až mierny* transformačný účinok.

2. OPERATÍVNE PROSTREDIE

2.1 Prostredie pre reformy – všeobecne

Od konca deväťdesiatych rokov minulého storočia Slovenská republika úspešne zrealizovala hlavné štrukturálne a inštitucionálne reformy. Tieto reformy zahŕňali výrazné zmeny daňového systému, dôležité reformy na pracovnom trhu, ako aj reformy v dôchodkovom systéme. Zahŕňali a celý rad rozsiahlych privatizácií, ako napr. predaj 51-percentnej majetkovej účasti v prevádzkovateľovi pevnej telefónnej siete Slovak Telecom spoločnosti Deutsche Telekom v roku 2000 a predaj 66-percentnej majetkovej účasti v dominantnom výrobcovi elektriny Slovenské elektrárne

spoločnosti ENEL v roku 2006. Okrem toho bankový sektor bol úplne privatizovaný, pričom 90% majetku je teraz v zahraničnom vlastníctve. V dôsledku tohto pokroku v reformách hospodárstvo pritiahlo značné objemy priamych zahraničných investícií, ktoré boli v posledných rokoch priemerne na úrovni 1,9 miliárd USD ročne (alebo okolo 6% HDP), hlavne v automobilovom a elektronickom priemysle.

Avšak vláda zvolená v roku 2006 kladie väčší dôraz na sociálnu oblasť. To viedlo k prehodnoteniu kľúčových ekonomických stratégií v takých oblastiach, ako je zákonník práce, zdravotníctvo, daňový a dôchodkový systém a znovu presadenie jej úlohy v energetike. Celkove však cítiť, že vláda má v úmysle zapojiť súkromný sektor do veľkých projektov v oblasti infraštruktúry, hlavne v sektore cestnej dopravy. Vládne všeobecné uznanie, že doteraz realizované reformy boli úspešné pre stimuláciu rastu a v dôsledku toho je možnosť zvrátenia reforiem obmedzená.

2.2 Pokrok v transformačnom procese a reakcia hospodárstva

2.2.1 Makroekonomické podmienky ovplyvňujúce operácie Banky

- ***Makroekonomická výkonnosť Slovenska v minulých rokoch bola pôsobivá na úrovni 10,4 percenta, ale v priebehu roku 2008 sa prudko spomalila*** (pozri tabuľku "Vybrané ekonomické ukazovatele v Dodatku 4). Slovensko v roku 2007 takmer zdvojnásobilo výrobu áut a stalo sa najväčším výrobcom áut na svete podľa počtu áut na obyvateľa (s produkciou áut značiek Volkswagen, PSA Peugeot Citroen a Kia Motors v krajine). Avšak vzhľadom na koncentráciu priemyselnej základne na spotrebný tovar sa výroba v priebehu roka prudko znížila. Bleskové odhady Štatistického úradu naznačujú, že reálny rast HDP v 4. štvrtroku 2008 bol iba 2,7 percenta (po raste na úrovni 9,3% v I. štvrtroku, 7,9% v II. štvrtroku a 7,0% v III. štvrtroku), čo predstavuje ročný rast HDP na úrovni 6,4%.
- ***Fiškálny deficit v roku 2007 bol necelých 1,9% HDP a cieľ pre rok 2008 bol 2,3% HDP*** (pokles z vrcholu 12,2% v roku 2000) vďaka výraznému zníženiu výdavkov a zvýšeniu daňových príjmov. Zlepšená fiškálna pozícia na Slovensku viedla k tomu, že Rada EÚ v roku 2008 odvolala postup pri nadmernom schodku. Okrem toho štátny rozpočet sa v roku 2008 skončil s deficitom 704 mil. € (čo bolo o 360 mil. € menej ako sa plánovalo) a tak skutočný výsledok celkového štátneho rozpočtu bude pravdepodobne lepší, ako sa plánovalo. Vláda však nedávno oznámila, že jej pôvodný plán vyrovnať rozpočet do roku 2011 sa pravdepodobne posunie o jeden rok v dôsledku prehlbujúcej sa ekonomickej krízy.
- ***Pred prijatím Eura sa infláciu tiež darilo udržať pod kontrolou.*** V marci 2008 – v čase prípravy Konvergentnej správy 2008 – bolo harmonizované inflačné opatrenie EÚ (HICP) na úrovni 3,6%. V dôsledku toho bola dvanásťmesačná medziročná sadzba HICP stanovená na úrovni 2,2%, čo bolo hlboko pod maastrichtskou referenčnou úrovňou 3,2%. Od septembra 2008 má inflácia HICP klesajúcu tendenciu a v decembri 2008 sa spomalila na úroveň 3,5%, hlavne kvôli klesajúcim cenám potravín a palív. No hoci sa odhaduje, že hospodárstvo sa výrazne spomalí, inflácia sa môže zastaviť v dôsledku zvýšenia spotrebných daní

a vyšším úžitkovým cenám. Okrem toho sa Slovensko po prijatí Eura už nebude môcť spoliehať na posilňovanie meny ako nástroja kontroly inflácie. Zo strednodobého hľadiska preto pretrváva riziko, že bude ťažké udržať pod kontrolou prudký nárast inflácie, čím sa začne narušať medzinárodná konkurencieschopnosť.

- ***V roku 2007 sa deficit bežného účtu tiež výrazne znížil*** (dosiahol úroveň 5,3% HDP), ***ale odhaduje sa, že v roku 2008 vzrastie na úroveň tesne pod 6% HDP*** v dôsledku zhoršujúcich sa bilancií obchodu, príjmov a služieb.
- Po splnení maastrichtských kritérií ***Slovensko 1. januára 2009 úspešne vstúpilo do eurozóny***. Slovenská koruna sa v priebehu posledných rokov rýchlo zhodnocovala a centrálna parita koruny bola koncom mája 2008 prekvapivo zhodnotená o 17,6% na úrovni 30,126 SK : 1 € (po predchádzajúcom zhodnotení o 8,5% v marci 2007). Nová centrálna parita bola potom na stretnutí ministrov financií EÚ začiatkom júla 2008 potvrdená ako výmenný kurz. Vzhľadom na slabnutie inflačného tlaku a s cieľom synchronizovať výšku úrokových sadzieb s ECB znížila Národná banka Slovenska koncom roka 2008 svoje úrokové sadzby v súlade so zníženiami ECB.
- ***V priebehu posledných mesiacov sa však výhľady Slovenska výrazne zhoršili a je pravdepodobné, že rast bude počas nasledujúceho obdobia stratégie pomalý***. Podľa aktuálnych odhadov EBOR predpokladá, že slovenské hospodárstvo bude v roku 2009 klesať. I keď Slovensko doteraz pocítilo iba slabé dopady svetovej finančnej krízy (pozri bod 2.2.2 nižšie), hospodárstvo je zasiahnuté oveľa prísnejšími finančnými podmienkami pre investície a rýchlo slabnúcim dopytom po exporte jeho výrobkov (hlavne áut a spotrebnej elektroniky). Posledné údaje naznačujú, že priemyselná produkcia klesla v novembri medziročne o 7,2% a v decembri 2008 medziročne o 16,8%. Okrem toho recesia v tomto sektore sa pravdepodobne prehĺbi i v dôsledku plynovej krízy začiatkom roka 2009, ktorá prinútila slovenské plynové hospodárstvo vyhlásiť stav núdze a slovenskú vládu zaviesť obmedzenia odberu plynu pre veľkých priemyselných odberateľov. V dôsledku toho spoločnosti ako Kia Motors, PSA Peugeot, rafinéria Slovnaft a US Steel Kosice začiatkom roka na niekoľko dní prerušili výrobu.
- ***Výhľady sú naďalej veľmi citlivé na ďalšie a dlhšie trvajúce spomalenie na hlavných exportných trhoch Slovenska, keďže exportná štruktúra krajiny sa koncentruje na odvetvia podliehajúce cyklom***. Na druhej strane je však pozitívom skutočnosť, že úverová expanzia krajiny bola v minulosti konzervatívna, jej finančný systém je likvidný a je už súčasťou eurozóny. Vláda tiež schválila balík 27 opatrení na zmiernenie pravdepodobného dopadu finančnej krízy², pričom cieľ fiškálneho deficitu na rok 2009 zostal takmer nezmenený na úrovni 2,1 % HDP.

² Tieto opatrenia zahŕňajú účinnejšie a efektívnejšie čerpanie fondov EÚ; zníženie výdavkov v štátnej správe; ambiciózne investičné projekty, ako výstavba diaľnic a dostavba jadrovej elektrárne v Mochovciach; nové úverové programy pre malé a stredné podniky; prepracované stratégie aktívneho pracovného trhu; skrátenie doby na vrátenie preplatiek DPH podnikom zo 60 na 30 dní.

2.2.2 Úspechy a výzvy transformačného procesu

Podnikový sektor

Pokrok v privatizácii by pomohol zvýšiť efektívnosť a konkurencieschopnosť posledných štátnych podnikov.

- Hospodársky úspech Slovenska v nedávnej minulosti možno pripísať minulým pokrokom v privatizácii a zlepšeniu podnikateľskej klímy (podrobné porovnávacie štrukturálne ukazovatele sú uvedené v Prílohe 5). Súčasná vláda však prijala rozhodnutie nepokračovať v dôležitých privatizáciach, ako napr. predaj bratislavského letiska, ZSKK Cargo (nákladná vetva štátnej železničnej spoločnosti), majoritné majetkové účasti v šiestich štátnych oblastných teplárňach a v troch regionálnych distribučných energetických spoločnostiach. Rozhodnutie neprivatizovať zostávajúce strategické podniky a namietat' voči rozhodnutiam sprivatizovaných podnikov verejných služieb (pozri nižšie) pravdepodobne ovplyvní ich efektívnosť a konkurencieschopnosť s strednodobom horizontom.
- Avšak vďaka dôležitým zlepšeniam právneho prostredia a regulácii pracovného trhu v minulosti sa Slovensko stalo atraktívnym pre priame zahraničné investície. Exportný základ naďalej rastie vďaka prílivu priamych zahraničných investícií, hlavne do automobilového priemyslu (ukončené investície spoločnosti Peugeot SA, Kia Motors Corp and Volkswagen AG). Hoci hospodárstvu dominuje automobilový priemysel³, dôležité investície plynuli aj do elektronického priemyslu od spoločností Sony a Samsung, ktoré napomohli diverzifikácii hospodárstva. Odvetvia, ktoré boli vystavené medzinárodnej konkurencii, ako automobilový, elektronický a finančný sektor zaznamenali výrazný pokrok v dosahovaní úrovni produktivity práce vyspelých krajín EÚ. Ďalším sektorom, ako napr. malým a stredným podnikom a infraštruktúre sa však darilo horšie. Rovnako ako aj inde v regióne pretrvávajú riziko, že hospodárstvo sa vyvinie do "duálneho hospodárstva" s konkurencieschopným sektorom vlastneným hlavne zahraničnými investormi oproti nedostatočne kapitálovo vybaveným domácim, hlavne malým a stredným podnikom a nízkoпродуктивnej infraštruktúre. Táto skutočnosť zdôrazňuje stálu potrebu poskytovať financovanie malým a stredným podnikom a uskutočniť reformu infraštruktúry.

Ďalšie zlepšenia podnikateľského prostredia a zvýšenie flexibility na pracovnom trhu sú kľúčovými krokmi k riešeniu regionálnych rozdielov a vysokej úrovne štrukturálnej nezamestnanosti a nezamestnanosti mladých ľudí.

- V správe Svetovej banky Doing Business 2008 sa Slovensko umiestnilo na 32. mieste zo 178 krajín pred Českou republikou, Maďarskom, Poľskom a Slovinskom, ale za pobaltskými štátmi. Kľúčové oblasti na zlepšenie, ktoré boli zistené na Slovensku zahŕňajú reformy verejnej správy a súdnictva, ako aj podnikateľského prostredia pre malé a stredné podniky.

³ Tento sektor sa nepriamo podieľa na jednej štvrtine HDP a jednej tretine exportu.

- Nezamestnanosť v minulom roku klesla na rekordných 9 percent a v Bratislave bola dokonca na úrovni 2 percent. Rast reálnych miezd v prvom štvrtroku 2008 bol vyšší ako rast produktivity po prvý krát od konca roka 2005. Je však pravdepodobné, že nezamestnanosť vzrastie a regionálne rozdiely sa môžu v dôsledku zhoršujúceho sa hospodárskeho prostredia obnoviť. Zároveň sa regionálne rozdiely v nezamestnanosti neznížili a štrukturálna nezamestnanosť a nezamestnanosť mladých ľudí naďalej vysoká. Kľúčovým je preto zavedenie opatrení, ktoré zlepšia flexibilitu pracovného trhu a odbornú základňu pracovných síl.
- V júli 2007 však vláda schválila nový Zákonník práce, ktorý sprísňuje zákony o sociálnej ochrane a zvyšuje práva pracovníkov. Nový zákonník zavádza prísne obmedzenia pre pracovné zmluvy na dobu určitú a nadčasy, zvyšuje odstupné a stanovuje, že kolektívne zmluvy sú záväzné pre všetky podniky v danom odvetví. Minimálna mesačná mzda vzrástla z 8 100 Sk (268,9 €) na 8 902 Sk (295,5 €). Vláda tiež sprísnila predpisy v maloobchodnom sektore. V apríli 2008 vláda zaviedla novelu zákona o cenách, ktorá obsahuje také ustanovenia, ako zákaz predaja tovarov pod cenu, účtovať prirážku k poplatkom, ktoré platia dodávatelia obchodníkom v maloobchodnej sieti, a aj možnosť pristúpiť k cenovej regulácii. Novela zriadila komisiu na monitorovanie vývoja cien.

Energetika a infraštruktúra

Dalšia privatizácia a podpora energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov energie zostáva prioritou.

- Sektor energetiky bol na Slovensku úspešne právne odčlenený (unbundling), takže existujú nezávislé spoločnosti na prenos, distribúciu a výrobu elektriny. Od roku 2002 funguje regulátor sieťových odvetví. Ceny boli v priebehu rokov 2002-2003 upravené na úrovne pokrývajúce náklady. Predaj 66-percentného podielu v Slovenských elektrárnach, najväčšom výrobcovi elektrickej energie spoločnosti ENEL (talianskej energetickej spoločnosti) za 840 mil. € bol ukončený v roku 2006. Nová vláda rozhodla nepodporiť predaj ďalšieho 51-percentného podielu v troch regionálnych distribučných spoločnostiach súčasným minoritným akcionárom.
- Počas minulých rokov vláda zvýšila svoju angažovanosť v energetickom sektore. V júli 2008 vláda udelila Úradu na reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) väčšiu právomoc kontrolovať zvyšovanie cien energií. Na jeseň 2008 ÚRSO zamietol dve žiadosti SPP o zvýšenie cien o 13-24 percent a následne a súhlasil s oveľa nižším zvýšením. Okrem toho v októbri 2008 parlament schválil nový zákon o zavedení nových regulácií pri stanovovaní taríf od roku 2009. Návrh by umožnil vláde väčšiu kontrolu nad stanovovaním cien plynu a elektriny pre domácnosti a malé a stredné podniky. Podľa názoru odborníkov v oblasti priemyslu to bude viesť k ďalším deformáciám a vzájomnému subvencovaniu medzi odberateľmi. Priame dotácie alebo daňové dobropisy obyvateľom s nízkymi príjmami by bol efektívnejším spôsobom zmiernenia sociálnych dopadov zvýšenia cien energií.
- V apríli 2008 vláda tiež oznámila svoj úmysel posilniť svoju úlohu v strategických energetických projektoch, napr. svojou účasťou v plánovanej výstavbe novej

jadrovej jednotky, odkúpením svojho minoritného 49-percentného podielu v spoločnosti na prepravu ropy Transpetrol, ktorý bol predaný spoločnosti Yukos v roku 2002 a iniciovaním vyšetrovania zákonnosti privatizácie SE.

- Podľa poslednej analýzy EBOR sa slovenské hospodárstvo umiestnilo na nižšej priečke v Indexe udržateľnosti energie EBOR⁴ ako ostatné krajiny v strednej a východnej Európe (okrem Estónska). Ale už sa podnikli dôležité kroky na vytvorenie trhu pre zachovanie energie (napr. energetická hospodárnosť budov) a pomaly sa rozbieha trh pre projekty obnoviteľných zdrojov energie. Vláda sa usiluje ďalej zlepšovať situáciu tohtoročným schválením Stratégie energetickej účinnosti a Vládneho akčného plánu o energetickej účinnosti. Okrem toho vláda v roku 2007 schválila Stratégiu rozvoja obnoviteľných zdrojov energie a v roku 2009 sa očakáva zákon o výrobe energie z obnoviteľných zdrojov energie a kombinovanej výrobe elektrickej energie a plynu.

Komunálna a environmentálna infraštruktúra bude musieť byť modernizovaná za pomoci štrukturálnych a kohéznych fondov EÚ, účasti súkromného sektora a komerčného spolufinancovania z miestnych zdrojov.

- Reformy a účasť súkromného sektora v komunálnych službách napredujú pomaly. Komunálny sektor na Slovensku zostáva fragmentovaný a často trpí slabými administratívnymi kapacitami. Hoci je na Slovensku okolo 2 800 samospráv, iba niekoľko veľkých miest má prístup k financovaniu za primeraných podmienok a táto situácia sa pravdepodobne ešte zhorší v dôsledku súčasnej krízy. Význačná je účasť súkromného sektora v oblastných teplárňach, ale vláda sa rozhodla nepodporiť predaj zostávajúceho 51-percentného podielu v šiestich slovenských teplárňach. Účasť súkromného sektora vo verejnej doprave, vodnom hospodárstve, úprave odpadovej vody a tuhého odpadu je veľmi obmedzená.
- Inštitucionálny rámec pre komunálne financie je stanovený a sadzby boli vo väčšine prípadov upravené tak, aby odzrkadľovali náklady, ale skúsenosti s financovaním založeným na príjmoch sú veľmi obmedzené. Ďalšia reforma v tejto oblasti bude vyžadovať posilnenie kapacity a spolupráce v komunálnej správe, ako aj zlepšenie štandardov v oblasti obstarávania a riadenia projektov.
- Z dôvodu silných fiškálnych tlakov na komunálne financie sa rozširuje priestor pre angažovanosť súkromného sektora vo zvyšujúcej sa efektívnosti v dodávkach verejných služieb. To si však bude vyžadovať jasné pravidlá a predpisy ohľadom financovania, nákupu a dodávok služieb, hlavne v súčasnom prostredí, keď sa financovanie súkromného sektora stáva obmedzenejším a selektívnejším.

⁴ EBOR, "Zabezpečenie udržateľnosti energie v transformujúcich sa ekonomikách", <http://www.ebrd.com/pubs/econo/sse.pdf>, máj 2008.

Mali by sa tiež zlepšiť podmienky pre zvýšenú účasť súkromného sektora v doprave, hlavne formou verejných súťaží na výstavbu ciest v rámci PPP projektov.

- V železničiach sa oddelilo prevádzkovanie od určovania politík a hlavné železničné podniky (infraštruktúra, osobná doprava, nákladná preprava atď.) boli právne rozčlenené, pričom vedľajšie služby sa zrušili. V júni 2004 vláda oznámila rozdelenie štátnej Železničnej spoločnosti (ZSSK) na dva subjekty – pre osobnú dopravu a nákladnú prepravu a plánovala privatizáciu nákladnej spoločnosti. Avšak vláda sa rozhodla nepodporiť privatizáciu 100-percentného podielu v železničnej spoločnosti ZSSK Cargo. Namiesto toho vláda v júni 2008 oznámila, že plánuje zlúčiť prevádzkovateľa nákladnej dopravy s českým prevádzkovateľom nákladnej dopravy CD Cargo. Spolu by mali tieto dve spoločnosti, spoločne s poľským PKP druhý najväčší podiel na trhu v EÚ za Deutsche Bahn. Česká vláda by chcela, aby zlúčenie viedlo k prípadnej privatizácii tohto subjektu, ale slovenská vláda sa bráni akýmkoľvek krokom v tomto smere.
- V oblasti cestnej dopravy bola v roku 2005 založená pri Ministerstve dopravy, pôšt a telekomunikácií Národná diaľničná spoločnosť na rozvoj diaľnic a rýchlostných ciest. Stratégia vlády pre tento sektor počíta a účasťou súkromného sektora pri výstavbe a údržbe vybraných úsekov diaľničnej siete ako doplnkom k dostupnému financovaniu z fondov EÚ pre verejný sektor na výstavbu ciest. To urýchlí rozvoj efektívnej cestnej siete v krajine. Jednotka realizácie PPP projektov s pomocou renomovaných medzinárodných poradcov pripravila a realizovala verejné súťaže pre úseky diaľnic D1 a R1 v rámci projektov PPP s cieľom ukončiť R1 v prvej polovici roku 2009, hoci v súčasnom prostredí bude možno ťažšie prilákať súkromných investorov. Tieto projekty sú rozsiahle (celkový odhadovaný objem je viac ako 4 miliardy €) a považujú sa za kľúčové, prioritné investície vzhľadom na výrazne nedostatočnú rozvinutosť diaľničnej siete na Slovensku a pretrvávajúce rozdiely v príjmoch medzi regiónmi. Verejná súťaž v rámci ďalšieho PPP projektu sa blíži k záveru napriek skutočnosti, že vo verejnej súťaži na dodávku národného systému výberu mýta zostalo iba jedno zo zúčastnených konzorcií (konzorcium SanToll a Ibertax, v ktorej je zaangażovaný francúzsky Sanef). Hoci ostatní uchádzači podali námietky, Úrad verejného obstarávania (UVO) do dnešného dňa zamietol všetky námietky.

Finančné inštitúcie

Finančné inštitúcie by profitovali zo zavedenia nových produktov a zlepšenia nástrojov na zmiernenie rizík

- Finančný sektor bol už kompletne sprivatizovaný a takmer 90 percent bankových aktív sú v rukách zahraničných investorov. Všetky hlavné zahraničné materské banky pôsobiace v regióne majú dcérske spoločnosti na Slovensku (vrátane Raiffeisen, Erste, KBC, Intesa SanPaolo, Unicredit, Société Générale a Dexia). Dozor nad bankovým sektorom sa v januári 2006 zjednotil pod záštitou Národnej banky Slovenska. Domáce úvery poskytnuté súkromnému sektoru ako percento HDP naďalej zostávajú podľa regionálnych štandardov nízke.

- Napriek svetovej hospodárskej kríze slovenský bankový sektor ako celok je relatívne stabilný a doteraz neboli zaznamenané nijaké náznaky výrazného zhoršenia kvality aktív⁵. Ale banky sú väčšinou vlastnené strategickými materskými spoločnosťami a existuje riziko, že rekapitalizačné plány materskej banky môžu zahŕňať zníženie súvahových účtov v ich dcérskych spoločnostiach vo východnej a strednej Európe. Napriek tomu má slovenský bankový sektor doteraz k dispozícii dostatok stabilných domácich finančných prostriedkov a nie je neúmerne závislý na krátkodobých medzibankových finančných prostriedkoch. Napríklad v júli 2008 bol pomer medzi úvermi a vkladmi 86 percent, pričom vo viacerých krajinách v regióne to bolo viac ako 100 percent. Čoraz zreteľnejšia je však skutočnosť, že finančné podmienky v sa posledných mesiacoch sprísnili. Sú náznaky, že poskytovanie úverov domácnostiam, malým a stredným podnikom a spoločnostiam vo všeobecnosti sa takmer zastavilo (či už na investície alebo prevádzkový kapitál, vrátane predexportného financovania). Rastú tiež obavy, že spoločnosti a samosprávy nebudú schopné prilákať komerčné spolufinancovanie veľkých investícií v oblasti infraštruktúry tak, ako sa pôvodne plánovalo.
- Až donedávna malo Slovensko kapitálovo nekrytý štátny dôchodkový systém fungujúci na princípe priebežného financovania, ktoré malo podľa odhadov akumulovať narastajúci deficit z dôvodu nepriaznivého demografického profilu krajiny. V dôsledku toho bol v januári 2005 zavedený nový 3-piliérový systém s cieľom zabezpečiť primeranú úroveň dôchodkov pre poberateľov a udržateľnosť štátnych financií počas dlhého obdobia. Reformovaný systém sa skladá z povinného kapitálovo nekrytého priebežne financovaného prvého piliéra, povinného súkromne spravovaného plne kapitálovo krytého druhého piliéra a dobrovoľného plne kapitálovo krytého tretieho piliéra. Podlieha prísnemu regulačnému dohľadu a jasne stanoveným obmedzeniam ohľadom investovania súkromne spravovaných finančných prostriedkov. Avšak v priebehu posledných dvoch rokov sa uskutočnil celý rad zmien systému, ktoré môžu opäť ohroziť dlhodobú udržateľnosť celku, keďže zmeny smerujú k návratu ku kapitálovo nekrytému priebežne financovanému prvému piliéru. Tieto zmeny zahŕňajú hlavne právo mladých ľudí prestúpiť z druhého do prvého piliéra opakovaným otváraním druhého piliéra, aby mali ľudia túto možnosť⁶. Nezávislí analytici sa zhodujú v názore, že v dôsledku týchto zmien je ohrozená dlhodobá udržateľnosť prvého piliéra, pretože štát opäť akumuluje dlh, ktorý bude môcť ťažko splácať vzhľadom na demografický profil krajiny. Okrem toho sa v dôsledku týchto zmien stalo prevádzkové prostredie pre súkromne spravované dôchodkové fondy nestabilnejším, čo môže ľudí dlhodobo odradiť od akumulovania súkromných úspor.

2.3 Dostupnosť kapitálu a požiadavky na investície

- **Domáce úvery:** Vzhľadom na vysoký stupeň rozvoja bankového sektora je konkurencia silná. Keďže domáce banky sa pri svojom financovaní spoliehajú hlavne na vklady, zatiaľ „úverovou tiesňou“ utrpeli iba veľmi málo. Posledné

⁵ Okrem jednej banky, Dexia banky, ktorá utrpela značnú stratu, v dôsledku špekulatívnych pohybov výmenných kurzov zo strany niektorých svojich klientov.

⁶ Vláda v januári 2008 otvorila systém na šesť mesiacov a následne v novembri 2008 na ďalších sedem a pól mesiaca.

dôkazy však naznačujú, že dostupnosť úverov sa stala oveľa náročnejšou a že úrokové sadzby začali rásť (pozri vyššie).

- **Kapitálové trhy:** Burza cenných papierov v Bratislave je malá (kapitalizácia trhu je len okolo 10 percent HDP) a nelikvidná (ročný obrat predstavuje len 20 percent trhovej kapitalizácie). Spolu s ostatnými kapitálovými trhmi v regióne utrpela v priebehu minulého roka škody v dôsledku oklieštenia kapitálu novovznikajúcich trhov, i keď nie do takej miery ako niektoré iné krajiny v regióne. Rozvoj súkromných kapitálových trhov sa začal neskôr ako v susedných krajinách a Slovenská republika stále zaostáva za Poľskom, Maďarskom a Českou republikou.
- **Priame zahraničné investície:** Po rekordnom objeme 3,8 miliárd USD v roku 2006 predstavovali priame investície na Slovensku v roku 2007 2,9 miliardy USD. Počas obdobia rokov 1989-2007 Slovensko profitovalo z celkových priamych zahraničných investícií vo výške 4 366 USD na obyvateľa a z krajín, kde Banka pôsobí ho predstihli iba Česká republika, Maďarsko a Estónsko. Avšak v dôsledku zhoršujúcej sa klímy je vysoko pravdepodobné, že priame zahraničné investície sa v roku 2009 znížia.

2.4 Právne prostredie

V priebehu posledných desiatich rokov Slovenská republika uskutočnila významné reformy vo svojom právnom prostredí. Vďaka tomu sa jej právny systém výrazne posunul na medzinárodne prijateľnú úroveň a Slovenská republika je jednou z najrozvinutejších z krajín, v ktorých EBOR pôsobí z hľadiska transformácie právneho systému.

Zákony Slovenskej republiky sa približujú medzinárodným štandardom a ich dodržiavanie podporuje náležite vytvorený inštitucionálny mechanizmus. Dobre rozvinuté sú hlavne právne rámce pre zabezpečené transakcie a konkurz, ako aj predpisy na reguláciu trhov s cennými papiermi. Sú však potrebné ďalšie zlepšenia v niektorých oblastiach, ktoré sú rozhodujúce pre podnikateľské prostredie a zahraničné investície, hlavne v oblasti zákona o koncesiách a ochrane minoritných akcionárov. Okrem toho prieskum, ktorý uskutočnila EBOR preukázal, že obchodné zákony majú v niektorých prípadoch neprimerane slabú podporu zo strany správnych orgánov a súdov.

2.5 Otázky životného prostredia

Keďže Slovenská republika 1. mája 2004 vstúpila do EÚ, jej predpisy týkajúce sa životného prostredia sú v súlade s environmentálnym *aquis communautaire* EÚ.

3. STRATEGICKÁ ORIENTÁCIA

Počas obdobia realizácie Stratégie Banka plánuje pôsobiť v Slovenskej republike v súlade s operačnými zásadami dopadov transformácie, spoločného bankovníctva a doplnkovosti.

Ciele činnosti Banky na Slovensku zostanú naďalej v súlade so strategickým návrhom na roky 2006-2010, ktorý bol schválený v Správe o kapitálových zdrojoch 3, pričom sa

bude zaoberať aj potrebami Slovenska a regiónu v dôsledku krízy, počítajúc aj s jej stupňovaním tak , ako bolo stanovené v programe na zmiernenie dopadov krízy, ktorý bol prijatý Radou riaditeľov. Banka rozšíri SEFF s cieľom povzbudiť miestne banky, aby naďalej poskytovali úvery malým a stredným podnikom a bytovým spoločenstvám a aby úzko spolupracovali s komerčnými bankami a inými MFI s cieľom mobilizovať financovanie počiatočných PPP projektov na výstavbu ciest. Banka bude tiež hľadať ďalšie možnosti na uspokojenie zvýšených potrieb Slovenska vzhľadom na prebiehajúcu finančnú krízu.

3.1 Priority Banky na obdobie realizácie Stratégie

V snahe reagovať na zhoršujúce sa vonkajšie prostredie spôsobom, ktorý je v súlade s analýzou zostávajúcich transformačných úloh Slovenska, prvoradým cieľom Banky bude reagovať na mimoriadne hospodárske podmienky zameraním sa na nasledovné rozhodujúce oblasti:

- **Zabezpečiť stálu dostupnosť úverov pre malé a stredné podniky a samosprávy.** To je možné dosiahnuť poskytnutím úverových liniek miestnym bankám.
- **Podieľať sa na koordinovanom úsilí MFI prispieť k financovaniu životaschopných projektov verejno-súkromného partnerstva v dopravnej infraštruktúre,** ktoré v súčasnosti prichádzajú na trh pri dodržaní zavedených medzinárodných postupov pre verejné súťaže a uzatváranie zmlúv. Toto bude dopĺňať dostupné komerčné financovanie a umožní úspešnú realizáciu prvého kola verejno-súkromných partnerstiev v krajine. Uprednostňovať sa budú PPP projekty na výstavbu diaľnic, pretože lepšia cestná infraštruktúra zníži prepravné náklady a pomôže integrovať východné Slovensko so západnou časťou krajiny.
- **Posúdiť ďalšie investície na zlepšenie energetickej účinnosti a podporiť vybrané projekty novej generácie, hlavne z obnoviteľných zdrojov energie.** To zasa zvýši konkurencieschopnosť znížením vysokej energetickej náročnosti slovenského hospodárstva a prispeje k zlepšeniu energetickej bezpečnosti a tento cieľ je možné najrýchlejšie dosiahnuť rozšírením Facility na financovanie udržiavateľnej energie.
- **Vzhľadom na pokles dostupného financovania dlhových podnikov podporiť domáce spoločnosti, z ktorých väčšina je MSP, vlastným kapitálom.** Poskytnutie rizikovejších foriem financovania dobre riadeným domácim spoločnostiam bude mať dôležitý demonštratívny účinok. Prispeje tiež k spomaleniu tempa prehlbovania priepasti vo výkonnosti medzinárodných a domácich spoločností. To možno dosiahnuť priamo napríklad pomocou facility pre stredné projekty alebo nepriamo pomocou rizikových investičných fondov.

3.2 Úlohy v jednotlivých sektoroch a ciele Banky

Banka sa bude naďalej sústreďovať na zvýšenie konkurencieschopnosti podnikov na Slovensku. Doleuvedené úlohy v jednotlivých sektoroch a ciele sa začnú presadzovať

po tom, ako ustúpia účinky úverovej krízy a trh komerčných bank sa vráti do bežnej prevádzky.

3.2.1 Podnikový sektor

Transformačné ciele. Zmenšiť rozširujúcu sa priepasť medzi úspešnými medzinárodnými spoločnosťami a miestnymi spoločnosťami na Slovensku prostredníctvom reštrukturalizácie, podpory MSP a fúzií a akvizícií.

Operatívne priority

- Poskytovať rizikovejšie produkty, ako napr. vlastný kapitál a štruktúrované úvery domácim spoločnostiam na podporu životaschopných spoločností, ktoré čelia zhoršujúcim sa trhovým podmienkam v dôsledku krízy a prípadne financovať rast domácich spoločností, ktoré vzniknú zo spomalenia hospodárstva. Hlavná pozornosť sa bude venovať investíciám domácich spoločností v kontexte cezhraničného rozširovania.
- Okrem toho využiť facilitu pre stredné projekty na podporu plánov menších domácich spoločností na rozširovanie.

3.2.2 Finančný sektor

Transformačné ciele. Rozšíriť škálu finančných produktov dostupných sektoru MSP.

Operatívne priority

- Podporovať inovačné produkty/finančné inštitúcie, ktoré poskytujú financovanie pre MSP.
- Zvážiť hlavne účasť v súkromných fondoch spojených s majetkovou účasťou a zameriavať sa na počiatočnú fázu podnikania, možno spolu s poskytovaním podriadených financií z EÚ a poskytovaním úverových rámcov a zdieľania rizika finančným sprostredkovateľom na selektívnej báze. Získať investorov zo súkromného sektora bude v súčasnej situácii výzvou a o to dôležitejšia bude účasť EBOR a spolupráca s EÚ a EIB pre úspešné investovanie súkromného kapitálu.
- S podporou Ministerstva hospodárstva a BIDSF rozšíriť SEFF na väčší počet bank.

3.2.3 Infraštruktúra a energetika

Transformačné ciele. Zvýšiť účasť súkromného sektora v infraštruktúre prostredníctvom podpory PPP projektov tam, kde je to vhodné a uskutočniteľné.

Asistovať pri inštalácii novej a náhradnej jednotky na výrobu elektriny (nie jadrovej), ktorá bude potrebná vzhľadom na uzatvorenie 1. a 2. bloku elektrárne Bohunice V1.

Stimulovať privatizáciu dôležitých spoločností z oblasti infraštruktúry (dopravných, komunálnych a energetických spoločností).

Operatívne priority

- Podporovať súkromných investorov pri príprave projektov v oblasti obnoviteľných zdrojov energie, využívajúc pritom hlavne značný geotermálny potenciál Slovenska.
- Asistovať nezávislým výrobcom elektrickej energie pri inštalácii novej a náhradnej jednotky.
- Podporovať využívanie PPP projektov na výstavbu, financovanie a prevádzku účinnej diaľničnej siete v krajine. To doplní prebiehajúcu výstavbu cestnej siete a využívanie fondov EÚ s konečným cieľom podporiť ekonomický rast a regionálnu integráciu.

3.3 Úlohy v správe portfólia

Banka bude štruktúrovať správu svojho portfólia takým spôsobom, aby bola schopná udržať súčasnú vysokú kvalitu portfólia. Na regionálnej úrovni sa to podarilo zabezpečením dodatočných zdrojov na monitorovanie miestnej miery rizika banky, ktorá je podporovaná miestne. Hlavná pozornosť sa venuje udržiavaniu kontaktu s miestnymi bankami bez ohľadu na to, či sú klientmi EBOR alebo nie s cieľom lepšie posúdiť dopady úverovej krízy na finančný sektor a ich podnikových klientov.

4. ČINNOSŤ INÝCH MFI A ICH SPOLUPRÁCA S EBRD

- **Európska únia (EU):** Štrukturálne fondy pre krajiny Európskej únie sa plánujú na obdobie 7 rokov. Slovensko sa stalo členom EÚ v roku 2004 a na skrátené obdobie rokov 2004-2006 Slovensko dostalo 1,05 miliardy € z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) a Európskeho sociálneho fondu (ESF) a 509 miliónov € z Kohézneho fondu (CF). Na obdobie rokov 2007-2013 má Slovensko nárok na čerpanie 6,18 miliardy € z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (ERDF) a 1,5 miliardy € z Európskeho sociálneho fondu (ESF). Keďže Slovensko stále spĺňa kritéria na čerpanie finančných prostriedkov z Kohézneho fondu (CF) na obdobie rokov 2007-2013, krajina má vyčlenených 2,3 miliardy € na dopravnú infraštruktúru a 1,6 miliardy € na environmentálne účely na čerpanie z Kohézneho fondu.
- **Európska investičná banka (EIB):** Od roku 2006 EIB schválila na Slovensku 13 projektov v celkovom objeme 314 miliónov €. EIB sústredila svoje činnosti na finančný sektor, pričom 73% bolo financovanie v forme globálnych úverov poskytnutých bankám alebo lízingovým spoločnostiam. EIB tiež poskytla tri úvery v oblasti infraštruktúry prešovskému regiónu v celkovom objeme 33 miliónov €, ako aj úver v objeme 50 miliónov € Národnej diaľničnej spoločnosti.
- **Medzinárodný menový fond (MMF):** Slovenská republika vstúpila do MMF v januári 1993. Posledná pohotovostná facilitácia vypršala v marci 1996. Konzultácie podľa Článku IV sa konajú v štandardnom 12-mesačnom cykle.

- **Svetová banka (WB):** Svetová banka podporuje Slovenskú republiku od roku 1993. K dnešnému dňu Svetová banka poskytla Slovensku prostriedky vo výške 566,3 milióna USD na 8 operácií. Hlavné priority SB v rámci poslednej Partnerskej stratégie pre Slovensko na roky 2005 –2007 sa týkajú (i) fiškálnej konsolidácie, (ii) realizácie štrukturálnych reforiem s cieľom zvýšiť konkurencieschopnosť hospodárstva a (iii) zníženia chudoby a vyššieho sociálneho zapojenia (reforma pracovného trhu, rozvoj MSP, vzdelávanie a vylepšenie základných komunálnych služieb a komunálnej infraštruktúry). Svetová banka na Slovensku končí na konci roka 2008. V tejto súvislosti Svetová banka zatvorila svoju kanceláriu v Bratislave v júni 2008.

- **Medzinárodná finančná spoločnosť (IFC):** Do roku 2002, kedy IFC zatvorila svoj úrad financovala štyri projekty vrátane predprivatizačného majetkového podielu vo VÚB spolu s EBRD. IFC znova otvorila svoj úrad v roku 2003, najmä aby otvorila úverový rámec a program zdieľania rizika pre miestne banky v oblasti regionálnej energetickej účinnosti.

PRÍLOHA 1: PROSTRIEDKY VYČLENENÉ NA PROJEKTY ZA JEDNOTLIVÉ ROKY
(v miliónoch € k 31. decembru 2008)

Rok	I.č.proj.	Názov projektu	Regionálny/ priamy	EBRD financovanie	Zadĺženie	Vlastný kapitál
1992	346	Czech & Slovak Investment Corp	Regionálny	3.6	0.0	3.6
1992	171	Eurotel Bratislava, spol s.r.o.	Priamy	5.7	5.7	0.0
			2	9.3	5.7	3.6
1993	139	Projekt Slovak Telecom	Priamy	44.0	44.0	0.0
1993	648	Medzinárodný cestný koridor	Priamy	15.0	15.0	0.0
1993	44	Renaissance Fund	Regionálny	0.9	0.0	0.9
1993	43	Slovenská poľnohospodárska banka	Priamy	3.6	0.0	3.6
1993	25178	Unibanka (majetková účasť)	Priamy	2.4	0.0	2.4
			5	65.8	59.0	6.9
1994	684	Slovaca	Priamy	7.7	7.7	0.0
1994	638	ZSNP tranža A	Priamy	27.6	27.6	0.0
1994	1309	Advent Private Equity Fund - Central Europe LP	Regionálny	0.8	0.0	0.8
1994	37668	Advent - český a slovenský súkromný investičný fond	Regionálny	1.2	0.0	1.2
1994	2177	Slovalco - ZSNP tranža B & C	Priamy	90.1	78.2	11.8
1994	1061	Slovnaft, a.s.	Priamy	14.2	14.2	0.0
			6	141.7	127.8	13.9
1995	2148	MBA Loan Project (záruka)	Regionálny	0.3	0.3	0.0
1995	1650	Úverový rámec pre Tatra banku	Priamy	15.3	15.3	0.0
1995	2486	Advent International (ako dodatok k Advent Private Equity)	Regionálny	4.9	0.0	4.9
1995	2161	Slovnaft, a.s.- vlastný kapitál	Priamy	44.2	0.0	44.2
1995	2551	Slovenská poľnohospodárska banka ("SPB")	Priamy	1.4	0.0	1.4
1995	3032	SPB facilita spolufinancovania - Miva	Priamy	0.5	0.5	0.0
1995	38104	MF Slovenský PPF	Priamy	23.5	0.0	23.5
1995	2559	Úverový rámec pre Istrobanku	Priamy	5.8	5.8	0.0
			8	95.9	21.9	74.0
1996	3677	Pol'nobanka (predtým Slovenská poľnohospodárska banka)	Priamy	2.3	0.0	2.3
1996	3594	Dalkia Termotech - Slovenská republika	Priamy	1.9	1.5	0.3
1996	3620	FGG MPFpre komunálne účely: Heatco, projekt oblastného vykurovania	Priamy	3.1	3.1	0.0
1996	3300	Tatra Banka podriadený úver	Priamy	12.8	12.8	0.0
1996	2407	PBK Úverová facilita na všeobecné účely a energetickú účinnosť	Priamy	11.8	11.8	0.0
1996	3851	SPB facilita spolufinancovania - Minerálne vody	Priamy	0.8	0.8	0.0
			6	32.8	30.1	2.6
1997	3626	CGE MPF - Banská Bystrica –projekt odpadového hospodárstva	Priamy	1.0	1.0	0.0
1997	4390	SPB facilita spolufinancovania - Topolčiansky	Priamy	1.0	1.0	0.0
1997	3491	DBG Osteuropa Holding GmbH	Regionálny	2.6	0.0	2.6
1997	3813	Prvá komunálna banka a.s. (úverový rámec)	Priamy	10.2	10.2	0.0
1997	4607	Advent Central & Eastern Europe II – Regionálny fond	Regionálny	2.3	0.0	2.3
			5	17.1	12.2	4.9
1998	4465	PBK investície spojené s majetkovou účasťou	Priamy	3.7	0.0	3.7
1998	4681	L&G ESCO Slovakia	Priamy	2.1	1.7	0.4
1998	5024	Innova/98 LP	Regionálny	0.4	0.0	0.4
1998	2460	Bučina Zvolen, a.s.	Priamy	7.3	7.3	0.0
1998	5600	Slovenský program na odber obilia - Pol'nobanka	Priamy	3.1	3.1	0.0
1998	6176	MBA Loan Project II (záruka)	Regionálny	0.0	0.0	0.0
			6	16.7	12.2	4.5

Rok	I.č.projektu	Názov projektu	Regionálny/ priamy	EBRD financovanie	Zadĺženie	Vlastný kapitál
1999	4442	Info. and Comm. Tech & Industrial Electronic Fund Ltd.	Regionálny	2.4	0.0	2.4
1999	5049	AIG New Europe Fund	Regionálny	6.9	0.0	6.9
1999	6374	Slovenský program na odber obilia - Pol'nobanka (1999/00)	Priamy	4.2	4.2	0.0
1999	6326	Polus Center	Priamy	23.0	23.0	0.0
1999	7693	SPP Emisia dlhopisov	Priamy	29.8	29.8	0.0
1999	9144	Facilita regionálneho/súkromného fondu s majetkovou účasťou - Trigran	Regionálny	3.4	0.0	3.4
1999	5058	Central & Eastern Europe Power Fund	Regionálny	0.9	0.0	0.9
1999	5422	Fond na energetickú účinnosť a zníženie emisií	Regionálny	3.0	0.0	3.0
			8	73.7	57.1	16.6
2000	9620	EU/EBRD fáza I – GIMV český a slovenský fond pre MSP	Regionálny	0.5	0.0	0.5
2000	10492	Slovenský program na odber obilia - Pol'nobanka (2000/01)	Priamy	10.2	10.2	0.0
2000	13828	TBIH Financial Services Group N.V. (úver a majetková účasť)	Regionálny	2.9	0.3	2.6
			3	13.6	10.6	3.0
2001	14807	Všeobecná úverová banka – predprivatizácia (úver a majetková účasť)	Direct	23.5	0.0	23.5
2001	13120	EÚ/EBOR fáza I - Euroventures Danube BV	Regionálny	0.0	0.0	0.0
2001	7587	Rozšírenie Slovalco – majetková účasť	Priamy	47.1	47.1	0.0
2001	18490	Rozšírenie Slovalco - úver	Priamy	15.2	15.2	0.0
2001	16908	Unibanka (majetková účasť)	Priamy	10.1	0.0	10.1
2001	15213	Orange Slovensko, a.s.	Priamy	23.5	0.0	23.5
2001	19234	EÚ/EBRD fáza I - VÚB	Priamy	20.0	20.0	0.0
2001	18190	SLSP (portage kapitálu)	Priamy	97.5	97.5	0.0
2001	13199	Raiffeisen Fond na rozširovanie EÚ	Priamy	0.8	0.0	0.8
2001	18283	Slovenský program na odber obilia - Pol'nobanka (2001/02)	Priamy	10.0	10.0	0.0
2001	17767	Regionálne portfólio Europolis	Regionálny	28.9	13.6	15.3
2001	10653	Aquachemia	Priamy	8.1	8.1	0.0
			12	284.7	211.4	73.2
2002	8902	Accession Mezzanine Capital LP	Regionálny	3.0	0.0	3.0
2002	14644	Slovenské elektrárne – sektorová reštrukturalizačná pôžička	Priamy	120.4	120.4	0.0
2002	29935	Navýšenie kapitálu UniBanky 2002	Priamy	3.6	0.0	3.6
2002	27587	Heitman Central Europe Property Partners Fund II	Regionálny	2.1	0.0	2.1
2002	24838	Value Growth Fund	Priamy	1.2	0.0	1.2
2002	29892	EÚ/EBOR fáza II - CAC Leasing Slovakia	Priamy	5.0	5.0	0.0
			6	135.3	125.4	9.9
2003	29308	EÚ/EBOR predĺženie - Tatra Leasing (RZB)	Priamy	5.0	5.0	0.0
2003	32349	EÚ/EBOR predĺženie 3 - VÚB II	Priamy	10.0	10.0	0.0
2003	29124	ORCO APARTHOTELS	Regionálny	1.8	0.4	1.4
2003	23930	Projekt Bridge	Priamy	49.2	0.0	49.2
2003	35084	Bučina ddd	Priamy	8.0	8.0	0.0
2003	26969	Privatizácia distribútora elektriny ZSE	Priamy	60.5	60.5	0.0
2003	32514	EÚ/EBOR predĺženie 3 - SG Equipment Finance Česká republika	Regionálny	3.2	3.2	0.0
			7	137.7	87.1	50.5
2004	29307	EÚ/EBOR predĺženie 3 - Ľudová banka	Priamy	6.3	6.3	0.0
2004	34551	Polish Enterprise Fund V	Regionálny	1.9	0.0	1.9
2004	35037	Reštrukturalizačná pôžička II pre Slovenské elektrárne	Priamy	30.0	30.0	0.0
2004	32904	EÚ/EBOR predĺženie 3 - VB Leasing Slovakia	Priamy	10.4	10.4	0.0
2004	33187	TriGranit III	Regionálny	0.5	0.0	0.5
2004	34722	EÚ/EBOR predĺženie 3 - Unibanka	Priamy	8.0	8.0	0.0
2004	34563	Advent Central & Eastern Europe Successor Fund	Regionálny	5.0	0.0	5.0
2004	33058	Raiffeisen International	Regionálny	2.0	0.0	2.0
2004	35257	EÚ/EBOR MFF (zdieľanie rizika) - Dexia Slovensko MFF	Priamy	8.0	8.0	0.0
2004	35120	Europolis II	Regionálny	4.5	3.1	1.4
2004	35159	EÚ/EBOR predĺženie 5 - CAC Leasing II	Priamy	21.4	21.4	0.0
2004	34930	EÚ/EBOR predĺženie 5 - OTP Bank Slovensko	Priamy	10.0	10.0	0.0
			12	107.9	97.2	10.8

Rok	IČ.proj.	Názov projektu	Regionálny/ priamy	EBRD financovanie	Zadĺženie	Vlastný kapitál
2005	36167	Emerging Europe Convergence Fund II	Regionálny	3.6	0.0	3.6
2005	36262	EÚ/EBOR predĺženie 5 - vidiek - UniBanka	Priamy	5.0	5.0	0.0
2005	35813	EÚ/EBOR PA - Istrobanka	Priamy	10.0	10.0	0.0
2005	36260	Connex Equity Investment	Regionálny	15.3	0.0	15.3
2005	35987	Argus Capital Partners II	Regionálny	0.4	0.0	0.4
2005	36617	SG AM Eastern Europe L.P.	Regionálny	3.3	0.0	3.3
			6	37.6	15.0	22.6
2006	36371	Capital Media	Regionálny	4.0	4.0	0.0
2006	36885	Alpha CEE II, L.P.	Regionálny	5.0	0.0	5.0
2006	36448	EÚ/EBOR predĺženie 5 - vidiek - SG Equipment Finance CR	Regionálny	1.0	1.0	0.0
			3	10.0	5.0	5.0
2007	37269	Syntaxis Mezzanine Fund	Regionálny	2.5	0.0	2.5
2007	38237	Capital Media – facilitá na rozšírenie	Regionálny	2.0	2.0	0.0
2007	35913	Véolia Voda Equity Investment	Regionálny	7.3	0.0	7.3
2007	38396	EnerCap - nástroj na financovanie obnoviteľnej energie	Regionálny	2.5	0.0	2.5
2007	38357	SLOVSEFF - Dexia Banka	Priamy	15.0	15.0	0.0
2007	38356	SLOVSEFF - Slovenská sporiteľňa	Priamy	15.0	15.0	0.0
2007	36698	SLOVSEFF - Tatra Bank	Priamy	15.0	15.0	0.0
2007	38358	SLOVSEFF - VÚB (Všeobecná úverová banka)	Priamy	15.0	15.0	0.0
			8	74.3	62.0	12.3
2008	37877	Arka Property Fund II	Regionálny	2.3	0.0	2.3
2008	38658	ViaOne	Regionálny	0.5	0.0	0.5
			2	2.8	0.0	2.8
		SLOVENSKÁ REPUBLIKA CELKOM		1,256.9	939.7	317.2

PRÍLOHA 2: ČISTÉ KUMULOVANÉ HODNOTY PROJEKTOV PODĽA ODVETVÍ PRIEMYSLU

K 31. decembru 2008 – mil. €

Skupina v odvetvi (SIC)	Financovanie EBRD	Úver	Vlastný kapitál	Súkrom.	Štátne	Pomer portfólia *	% podiel záväzkov	Celková hodn. projektu
Podniky								
Poľnohospodárske podniky	30	30	0	30	0	100%	2%	128
Všeobecný priemysel	205	193	12	205	0	100%	16%	535
Nemuteľnosti a cestovný ruch	66	40	26	66	0	100%	5%	248
Telekom., inform. a media	82	56	26	38	44	46%	7%	515
Medzisúčt – podniky	384	319	65	340	44	89%	31%	
Energetika								1,426
Prírodné zdroje	96	52	44	66	30	69%	8%	579
Energetika	217	211	6	97	120	45%	17%	963
Medzisúčt – energetika	313	263	51	163	150	52%	25%	
Finančné inštitúcie								1,542
Vlastný kapitál bank	150	97	53	150	0	100%	12%	527
Bankové uverovanie	186	186	0	186	0	100%	15%	213
Kapitálové fondy	74	0	74	74	0	100%	6%	241
Nebankové finančné inštitúcie	98	46	52	98	0	100%	8%	110
Medzisúčt – finančné inštitúcie	508	329	179	508	0	100%	40%	
Infraštruktúra								1,092
Komunálna a environm. infraštruktúra	37	14	23	37	0	100%	3%	165
Doprava	15	15	0	0	15	0%	1%	42
Medzisúčt – infraštruktúra	52	29	23	37	15	71%	4%	207
Slovenská republika celkom	1,257	940	317	1,048	209	83%	100%	4,266

ÚVERY	790	790	0	164	89
VLASTNÝ KAPITÁL	317	0	317	109	0
ZÁRUKY	149	149	0	8	120

SÚKROMNÁ SFÉRA	1,048	730	317	281	0
ŠTÁTNÁ SFÉRA	209	209	0	0	209

Priame	1,116	912	205	200	209
Regionálne	141	28	113	81	0

Štátom nezaručené	1,170	853	317	281	150
Štátom zaručené	87	87	0	0	59

PRÍLOHA 3: VYBRANÉ EKONOMICKÉ UKAZOVATELE

	2003	2004	2005	2006	2007	2008 Odhad	2009 Projekcia
Produkcia a výdavky							
	<i>(Reálna percentuálna zmena)</i>						
HDP	4.7	5.2	6.5	8.5	10.4	6.4	-1.0
Spotreba súkromného sektora	1.7	4.6	6.5	5.8	7.0	6.1	na
Spotreba verejného sektora	4.1	-2.2	3.3	10.2	-1.4	4.3	na
Hrubé fixné investície	-2.7	4.8	17.6	9.3	8.7	6.8	na
Export tovarov a služieb	15.9	7.4	10.0	21.0	13.8	3.2	na
Import tovarov a služieb	7.4	8.3	12.4	17.7	8.9	3.3	na
Hrubá produkcia priemyslu	5.0	4.1	3.2	10.1	12.7	8.0	na
Hrubá produkcia poľnohospodárstva	-9.6	1.5	-10.7	-2.4	5.6	4.3	na
Zamestnanosť							
	<i>(Percentuálna zmena)</i>						
Pracovná sila (ku koncu roka)	0.2	0.9	-0.5	0.3	-0.2	na	na
Zamestnanosť (ku koncu roka)	1.8	0.3	2.1	3.8	2.4	na	na
	<i>(Ako percento pracovnej sily)</i>						
Nezamestnanosť (ku koncu roka)	17.4	18.1	16.2	13.3	11.0	na	na
Ceny a mzdy							
	<i>(Percentuálna zmena)</i>						
Spotrebiteľské ceny (ročný priemer)	8.5	7.5	2.5	4.5	2.8	4.6	2.0
Spotrebiteľské ceny (ku koncu roka)	9.3	5.9	3.4	4.3	3.4	4.4	2.0
Výrobné ceny (ročný priemer)	8.9	3.4	3.9	8.0	2.2	5.8	na
Výrobné ceny (ku koncu roka)	9.5	3.5	6.2	5.6	2.5	6.4	na
Priemerný hrubý mesačný zisk v hospodárstve (ročný priemer)	6.3	10.2	9.2	8.6	7.4	na	na
Vládny sektor ¹							
	<i>(Ako percento z HDP)</i>						
Bilancia verejnej správy ²	-2.7	-2.3	-2.8	-3.5	-1.9	-2.2	-3.5
Výdavky verejnej správy	40.1	37.7	38.1	37.1	34.6	na	na
Zadĺženie verejnej správy	42.4	41.4	34.2	30.4	29.4	28.8	na
Menový sektor ³							
	<i>(Percentuálna zmena)</i>						
Peniaze v širšom zmysle (M2, ku koncu roka)	5.2	5.7	5.8	8.2	11.8	5.5	na
Domáce úvery (ku koncu roka)	10.2	14.1	14.9	23.3	20.3	25.5	na
	<i>(Ako percento z HDP)</i>						
Peniaze v širšom zmysle (M2, ku koncu roka)	61.3	58.2	56.5	54.7	54.8	51.9	na
Úroková miera a výmenný kurz							
	<i>(V percentách per annum, ku koncu roka)</i>						
Úroková miera pri refinancovaní	6.0	4.0	3.0	4.8	4.3	2.5	na
3-mesačný BRIBOR	6.0	3.7	3.1	4.8	4.3	3.2	na
Úroková miera na vklady	5.3	4.1	2.4	3.6	3.7	na	na
Úroková miera na pôžičky	8.5	9.1	6.7	7.7	8.0	na	na
	<i>(Korún za americký dolár)</i>						
Výmenný kurz (ku koncu roka)	32.9	29.1	31.9	26.2	22.9	21.4	na
Výmenný kurz (ročný priemer)	36.8	32.3	31.0	29.7	24.7	21.4	na
Vonkajší sektor							
	<i>(V mil. USD)</i>						
Bežný účet	-1,971.6	-3,297.4	-4,065.0	-3,919.1	-3,994.5	-5,900.0	-5,520.0
Obchodná bilancia	-637.3	-1,536.2	-2,385.2	-2,531.8	-865.3	-1,000.0	-1,020.0
Export tovarov	21,843.2	27,621.2	31,914.8	41,477.8	57,489.5	70,000.0	71,400.0
Import tovarov	22,480.4	29,157.4	34,299.9	44,009.7	58,354.8	71,000.0	72,420.0
Priame zahraničné investície, čisté	1,913.4	3,051.8	2,278.8	3,797.1	2,881.0	2,100.0	1,000.0
Hrubé rezervy, okrem zlata (ku koncu roka)	11,678.1	14,418.8	14,924.0	12,684.8	17,674.8	17,854.1	na
Objem zahraničného zadĺženia	18,090.2	23,763.6	27,052.5	32,206.0	44,308.7	50,000.0	na
	<i>(V mesiacoch importov tovarov a služieb)</i>						
Hrubé rezervy, okrem zlata (ku koncu roka)	5.3	5.3	4.6	3.1	3.3	2.7	na
	<i>(V percentách exportov tovarov a služieb)</i>						
Splatná dlhová služba	14.3	10.8	11.7	4.7	4.2	4.4	na
Štatistické položky							
	<i>((Denominácie podľa označenia))</i>						
Obyvateľstvo (ku koncu roka, v miliónoch)	5.4	5.4	5.4	5.4	5.4	5.4	na
HDP (v miliardách korún)	40.6	45.2	49.3	55.1	61.5	68.4	69.1
HDP na obyvateľa (v USD)	8,520.8	10,428.4	11,574.2	12,827.5	15,562.3	18,549.7	na
Podiel priemyslu na HDP (v percentách)	25.9	27.1	26.4	28.2	28.2	na	na
Podiel poľnohospodárstva na HDP (v percentách)	4.0	3.6	3.2	3.2	3.2	na	na
Bežný účet /HDP (v percentách)	-4.3	-5.9	-6.5	-5.7	-4.8	-5.9	-6.4
Zahraničné zadĺženie – rezervy (v miliónoch USD)	6,412.1	9,344.8	12,128.5	19,521.2	26,633.9	32,145.9	na
Zahraničné zadĺženie /HDP (v percentách)	39.5	42.3	43.4	46.5	52.7	49.9	na
Zahraničné zadĺženie /export tovaru a služieb (v percentách)	72.0	75.8	74.5	68.7	68.7	64.1	na

¹ Všeobecná vláda zahŕňa finančné prostriedky ústrednej vlády, samospráv a mimorozpočtové finančné prostriedky.

² Bilancia všeobecnej vlády nezahŕňa výnosy z privatizácie a je vypočítaná podľa metodológie Eurostat (ESA95). V súlade s derogáciou Eurostat sú dôchodkové fondy z druhého piliera zahrnuté od roku 2005.

³ Do roku 2002 sú menové údaje spracované podľa národnej metodológie. Od 2003 sú spracované podľa harmonizovanej metodológie ECB.

⁴ Vážený priemer všetkých splatností.

PRÍLOHA 4: UKAZOVATELE ŠTRUKTURÁLNYCH ZMIEN

Ukazovatele štrukturálnych a inštitucionálnych zmien (posledné dostupné údaje 2007/2008)

	Česká republika	Estónsko	Maďarsko	Lotyšsko	Litva	Poľsko	Slovenská republika	Slovínsko
Podniky								
Podiel súkromného sektora na HDP (v percentách)	80.0	80.0	80.0	70.0	75.0	75.0	80.0	70.0
Podiel súkromného sektora na zamestnanosti (v percentách)	na	75.9	na	76.0	na	72.2	75.0	71.0
Podiel priemyslu na celkovej zamestnanosti (v percentách)	40.0	22.9	32.6	17.2	na	30.1	28.4	35.5
Zmena v produktivite práce v priemysle (v percentách)	8.3	10.7	2.5	7.3	na	na	12.4	2.3
Investície/HDP (v percentách)	26.9	37.9	na	37.2	29.4	0.0	27.2	31.4
Index EBRD malej privatizácie	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3
Index EBRD veľkej privatizácie	4.0	4.0	4.0	3.7	4.0	3.3	4.0	3.0
Index EBRD reformy podnikania	3.3	3.7	3.7	3.0	3.0	3.7	3.7	3.0
Trhy a obchod								
Podiel regulovaných cien v CPI (v percentách)	12.2	23.3	15.1	12.9	13.5	1.0	24.1	15.0
Počet položiek tovarov s regulovanými cenami v koši EBRD-15	2.0	2.0	1.0	2.0	1.0	2.0	2.0	1.0
Podiel obchodu s netranzitnými krajinami (v percentách)	75.8	66.9	73.5	51.6	52.1	76.3	62.7	71.2
Podiel obchodu na HDP (v percentách)	136.9	123.6	134.7	86.0	104.3	73.2	154.5	120.0
Výnosy z taríf (ako percento importu)	na	0.3	na	na	na	na	0.0	0.2
Index EBRD liberalizácie cien	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.0
Index EBRD liberalizácie výmenných kurzov a obchodu	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3
Index EBRD politiky hospodárskej súťaže	3.0	3.7	3.3	3.0	3.3	3.3	3.3	2.7
Finančný sektor								
Počet bánk (v zahraničnom vlastníctve)	37 (15)	15 (13)	40 (27)	25 (14)	14 (6)	64 (54)	26 (15)	27 (11)
Podiel aktív štátnych bánk (v percentách)	2.4	0.0	3.7	4.2	0.0	19.5	1.0	14.4
Podiel aktív bánk v zahraničnom vlastníctve (v percentách)	84.8	98.7	64.2	63.8	91.7	75.5	99.0	28.8
Nefunkčné úvery (ako percento všetkých úverov)	2.8	0.5	2.8	0.4	1.1	5.4	2.6	3.9
Domáce úvery súkromného sektoru (ako percento z HDP)	45.0	89.3	59.2	93.9	61.2	na	42.3	79.0
Domáce úvery domácnostiam (ako percento z HDP)	20.0	43.3	21.7	42.7	24.4	20.0	16.3	19.2
Z toho hypotekárne úvery (ako percento z HDP)	12.5	37.7	16.4	33.7	17.2	9.9	4.5	6.2
Kapitalizácia trhu s cennými papiermi (ako percento z HDP)	37.4	26.9	32.4	10.8	24.7	44.1	8.6	57.2
Objem obchodovaných cenných papierov (ako percento kapitalizácie trhu)	68.7	34.9	106.0	4.8	10.1	47.5	0.5	12.3
Emisia eurodlhopisov (ako percento z HDP)	0.9	0.2	2.7	na	3.9	1.0	na	6.5
Index EBRD reformy bankového sektora	4.0	4.0	4.0	4.0	3.7	3.7	3.7	3.3
Index EBRD reformy NBFI	3.7	3.7	4.0	3.0	3.3	3.7	3.0	3.0
Infraštruktúra								
Miera prieniku pevných línií (mobilných) (na 100 obyvateľov)	28.3 (128.4)	37.1 (148.4)	32.4 (110.0)	28.3 (97.4)	23.6 (144.9)	27.1 (108.7)	21.4 (112.6)	42.8 (96.4)
Užívatelia internetu (na 100 obyvateľov)	43.2	58.4	41.9	51.7	39.3	42.0	43.6	65.0
Produktivita práce na železničniciach (1989=100)	109.1	285.2	173.2	116.9	91.1	102.6	70.1	186.5
Sadzbý za elektrinu pre domácnosti (USc kWh)	16.2	10.2	18.8	9.9	10.9	12.3	15.4	14.0
Priemerná miera výberu, elektrina (v percentách)	100	99	99	100	99	na	na	99
Index EBRD reform infraštruktúry	3.3	3.3	3.7	3.0	3.0	3.3	3.0	3.0
Elektrická energia	3.3	3.3	4.0	3.3	3.3	3.3	4.0	3.0
Železnice	3.0	4.0	3.7	3.7	2.3	4.0	3.0	3.0
Cestné komunikácie	3.0	2.3	3.7	2.3	2.3	4.0	2.3	3.0
Telekomunikácie	4.3	4.0	4.0	3.0	3.7	4.0	3.7	3.0
Vodohospodárstvo a odpadové hospodárstvo	4.0	4.0	4.0	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3

¹ V leteckej doprave sú obmedzenia pre zahraničných investorov.

² Česká republika nemá samostatný zákon o koncesiách, ale väčšinou sa riadi medzinárodné uznávanými zákonmi o koncesiách

PRÍLOHA 5: ZHODNOTENIE POLITICKEJ A SOCIÁLNEJ SITUÁCIE

Časť 1. Politické otázky v kontexte Článku 1 Zakladajúcej zmluvy EBOR

Slovenská republika je viazaná uplatňovať a uplatňuje princípy parlamentnej demokracie, plurality a trhovej ekonomiky v súlade s podmienkami uvedenými v Článku 1 Zakladajúcej zmluvy EBOR.

Politický vývoj

Slovenská republika vznikla 1. januára 1993 po rozpade Česko-slovenskej federatívnej republiky. Jej vývoj koncom minulého a začiatkom tohto storočia bol zameraný predovšetkým na vstup do Európskej únie. Po dosiahnutí harmonizácie s *acquis communautaire* a splnení všetkých potrebných kritérií Slovensko vstúpilo do EÚ v máji 2004.

Predčasné parlamentné voľby, ktoré sa konali 17. júna 2006 viedli k výmene reformne zameraného predsedu vlády Mikuláša Dzurindu, ktorý bol vo funkcii osem rokov novou koalíčnou vládou vedenou stredo-ľavou stranou Smer – Sociálna demokracia premiéra Róberta Fica, ktorej členmi sú tiež Hnutie za demokratické Slovensko (LS-HZDS) a Slovenská národná strana (SNS). Posun priorit novej vlády sa prejavil zdôrazňovaním sociálnej politiky. Po dvoch rokoch pri moci sa vládnuci Smer teší rekordne vysokej podpore obyvateľstva. Najbližšou skúškou rovnováhy moci budú voľby do Európskeho parlamentu v roku 2009.

Právne normy a ľudské práva

Právny systém, ktorý prešiel rozsiahlymi reformami poskytuje rámec zabezpečujúci základne práva a slobody.

Voľby

Slovenský volebný systém zabezpečuje voľný prechod moci medzi politickými stranami a je základom pre transparentný, preukázateľný, regulárny a rovný proces. Všetky predchádzajúce voľby (ODIHR OSCE prestal monitorovať voľby na Slovensku v roku 2004) prebehli podľa hodnotenia medzinárodných poradcov v súlade s medzinárodnými normami a záväzkami pre demokratické voľby. Hoci v posledných voľbách sa prejavila rastúca voličská apatia, čo sa prejavilo najnižšou účasťou v EÚ v prvých voľbách do Európskeho parlamentu a 11-percentnou účasťou v druhom kole komunálnych volieb v roku 2005, posledné všeobecné voľby mali vysokú, 55-percentnú účasť.

Otázky integrity

V Indexe vnímania korupcie, ktorý v septembri 2008 vydala Transparency International sa Slovensko umiestnilo na 52 mieste spomedzi 180 krajín, čo ju zaraďuje medzi päť najúspešnejších krajín v tomto ohľade spomedzi všetkých krajín, kde Banka pôsobí. Ale niektoré problémy s korupciou pretrvávajú. Niekoľko korupčných škandálov v minulých rokoch bolo spojených s členmi vlády, členmi regionálnych a miestnych zastupiteľstiev a zástupcami politických strán. V prieskumoch verejnej mienky je korupcia na poprednom mieste ako jeden z problémov, ktoré občanov

znepokojujú. Posledná správa Život v transformácii, ktorú vydala EBOR v spolupráci so Svetovou bankou odhalila, že “platby bokom” štátnym úradníkom sa považujú za častejšie ako je priemer vo väčšine krajín strednej a východnej Európy.

Média

V Slovenskej republike sa rešpektuje sloboda slova a slobodne to pôsobia nezávislé média. Platná legislatíva a široký výber médií bránia kontrole prístupu k informáciám. V poslednom svetovom rebríčku slobody tlače, ktorý zostavil Freedom House sa Slovensko umiestnilo medzi 50 vedúcimi krajinami spomedzi 195 krajín.

Náboženské sloboda

Vláda rešpektuje náboženskú slobodu. Najrozšírenejším vierovyznaním v krajine je rímsko-katolícka cirkev. Registrované cirkvi a cirkevné organizácie majú nárok na daňové úľavy a štátne dotácie.

Obchodovanie s ľuďmi

Slovenská republika východiskovou, tranzitnou a v menšej miere aj cieľovou krajinou pre obchodovanie so ženami z Moldavska, Ukrajiny, Bulharska a západného Balkánu do západnej Európy za účelom komerčného sexuálneho využívania. Podľa pravidelných správ, ktoré vydáva ministerstvo zahraničných vecí USA o situácii v obchodovaní s ľuďmi na celom svete slovenské úrady v plnej miere nedodržiavajú medzinárodné normy na potlačenie nezákonného obchodovania, ale výrazne sa o to usilujú. Slovenská republika zakazuje akékoľvek formy nezákonného obchodovania prostredníctvom svojho trestného zákonníka, ktorý stanovuje dostatočne prísne tresty. Vláda podnikla kroky na zlepšenie identifikácie a podpory obetí. Preukázala úsilie na zlepšenie vymožitelnosti práva.

V roku 2007 sa Slovensko stalo jedným z dvoch prvotných signatárov Dohovoru Rady Európy o opatreniach proti obchodovaniu s ľuďmi.

Národnostné menšiny

Na Slovensku je viac ako desať uznávaných národnostných menšín, ktoré predstavujú okolo 15 percent obyvateľstva. Maďarská menšina, ktorú podľa sčítania ľudu tvorí asi 10 percent obyvateľstva tvorí najväčšiu národnostnú menšinu. Maďarská menšina má tradične vysoký stupeň politickej mobilizácie; je zastúpená hlavne Stranou maďarskej koalície (SMK), ktorá má v niektorých regiónoch a orgánoch miestnej samosprávy silnú pozíciu.

Hoci podľa oficiálneho sčítania ľudu rómsku populáciu tvorí približne 90 000 ľudí, všeobecne sa predpokladá, že skutočný počet tejto citlivej menšiny je podstatne vyšší. Vláda začala uplatňovať program na zlepšenie vzdelania a bytovej politiky pre Rómov a zriadila neformálny poradný výbor na rozšírenie dialógu s rómskou komunitou.

Medzinárodné vzťahy

Hlavnou prioritou zahraničnej politiky Slovenskej republiky je ďalšia integrácia do EÚ a euroatlantických inštitúcií. Je členom EÚ a NATO a ratifikovala Lisabonskú zmluvu. Slovenská republika sa zúčastňuje v celom rade regionálnych organizácií, vrátane Stredoeurópskej iniciatívy. Podieľa sa aj na Západobalkánskom fonde darcov, ktorý iniciovala EBOR.

Časť 2. Sociálne záležitosti

Zdravotníctvo

V porovnaní s priemerom v krajinách EÚ a OECD je Slovensko, podobne ako ostatné nové členské krajiny EÚ charakterizované relatívne zlým zdravotným stavom obyvateľstva. Podľa databázy ukazovateľov svetového vývoja Svetovej banky je predpokladaná dĺžka života upravená podľa zdravotného stavu (HALE) iba 66 rokov, alebo päť rokov menej ako je priemer v krajinách EÚ a OECD. Horšie výsledky sú aj čo sa týka miery úmrtnosti, úmrtnosti novorodencov a detí a výskytu tuberkulózy.

Celkové náklady na zdravotníctvo tvorili v roku 2005 asi 7 percent HDP. Vzhľadom na strednodobé ciele vlády konsolidovať verejné financie, úlohou pre sektor zdravotníctva bude zlepšiť výsledky a pritom udržať už i tak vysokú úroveň výdavkov na zdravotníctvo⁷. To si vyžaduje efektívnosť výdavkov pre zdravotníctvo. Sú potrebné ďalšie reformy zdravotníctva za účelom racionalizácie nadmerného počtu zariadení, zníženia farmaceutických výdavkov, zníženia rastúceho tlaku požiadaviek a zabezpečenia udržateľného finančného napredovania. Súčasná vláda nedávno zvrátila niektoré reformy, ktoré zaviedla predchádzajúca vláda v rokoch 2003-2004, napr. poplatky za návštevu u lekára boli zrušené, poplatky za recepty sa znížili, DPH na lieky a zdravotnícke služby boli znížené a boli zavedené limity prevádzkových nákladov pre poisťovne. Okrem toho transformácia nemocníc na súkromné spoločnosti bola zastavená, čo prispieva k rýchlo sa zvyšujúcej výške nedoplatkov verejných zdravotníckych zariadení. Okrem toho vláda v roku 2007 schválila nový zákon o zdravotnom poistení, ktorý bráni súkromným zdravotným poisťovniam, aby vyplácali dividendy a núti ich znovuinvestovať svoje zisky do zdravotníckych služieb. Súkromné zdravotné poisťovne oznámili svoj zámer obrátiť sa na medzinárodnú arbitráž za účelom ochrany svojich investícií a získania kompenzácie. V júni 2008 najmenšia zo štyroch súkromných zdravotných poisťovní pôsobiacich na Slovensku – Európska ZP oznámila svoj úmysel opustiť trh.

Vzdelanie

Výsledky vzdelávania sú v porovnaní so zahraničím tiež slabé. Úroveň vzdelávania je podľa štúdie PISA 2003 pod priemerom OECD a je silne ovplyvnená sociálno-ekonomickým prostredím.⁸ Výsledky učňovských programov sú slabé a terciálna úroveň vzdelania je nízka (14 percent z 25-34 ročných, v porovnaní s priemerom OECD 31 percent). Na zlepšenie tejto situácie OECD navrhla, aby vláda zvýšila svoju

⁷ Podrobnejšiu analýzu k tejto téme nájdete v pracovnom materiáli MMF "Zdravotníctvo v Slovenskej republike: Efektívnosť a reforma", WP/07226, september 2007.

⁸ Podrobnú analýzu nájdete v "OECD: Hospodársky prieskum: Slovenská republika", 2007

angažovanosť v predškolskom vzdelávaní, znížila stratifikáciu v systéme, zlepšila úroveň vyučovacieho procesu a prispôsobila učňovské vzdelávanie potrebám trhu práce. Počas posledného roka sa dosiahli určité úspechy. Vláda napríklad rozhodla, že škôlky budú pre 5-ročné deti od roku 2008 bezplatné. Bolo dosiahnuté určité zníženie segregácie vďaka podpore integrácie priemyslových a učňovských škôl.

Pracovné sily

Odhaduje sa, že rast reálnych miezd sa zrýchlil na 4,5 percenta v roku 2007 z 3,95 percenta v predchádzajúcom roku. V roku 2007 ako celku priemerná mesačná mzda dosiahla 20 146 korún, čo bol nárast o 7,4 percenta nad úroveň predchádzajúceho roku v nominálnych hodnotách. Miera nezamestnanosti klesla v roku 2007 o približne tri percentuálne body (z 13,3 percent ku koncu roka 2006 na 10 percent ku koncu roka 2007). Pretrvávajú však veľké regionálne rozdiely, keď napríklad Bratislava pociťuje nedostatok klasifikovaných pracovných síl a hlavne akútne tlaky na mzdy, niektoré regióny na východe Slovenska stále registrujú mieru nezamestnanosti nad 20 percent. Najväčší odborový zväz, Konfederácia odborových zväzov (KOZ) má 464 000 členov v 35 členských organizáciach. KOZ zastupuje odbory na národnej úrovni v orgánoch tripartity, ktoré ďalej tvorí vláda a zamestnávateľia. Odbory sa všeobecne považujú za slabé a bez vplyvu.

PRÍLOHA 6: OBCHODNÉ PRÁVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY

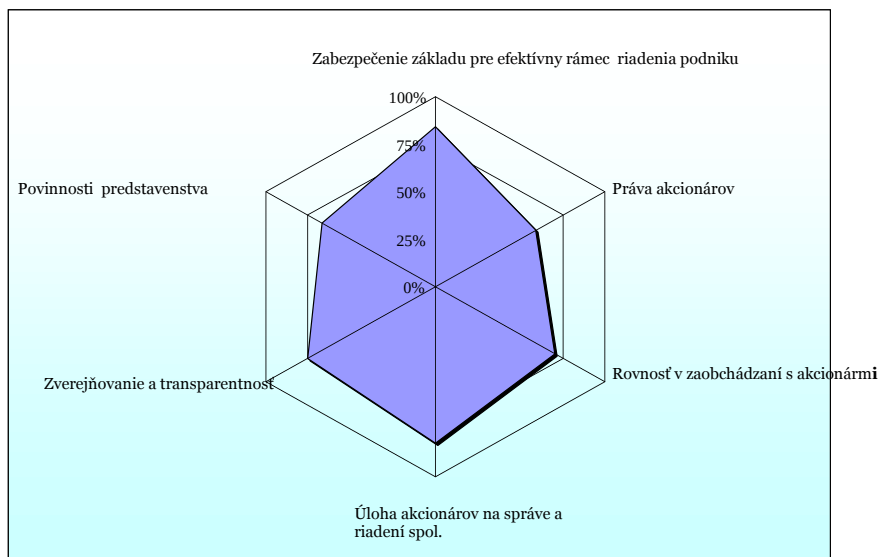
EBOR vypracúva a pravidelne aktualizuje sériu hodnotení transformácie práva v krajinách svojho pôsobenia, v ktorých sa zameriava na vybrané oblasti týkajúce sa investičnej činnosti, akými sú: kapitálový trh, zákon o obchodných spoločnostiach a riadenie spoločností, koncesie, konkurz, zabezpečené transakcie a telekomunikácie. Existujúce nástroje hodnotia tak kvalitu zákonov „na papieri” (nazývanú „rozsah”), ako aj skutočný stav implementácie týchto zákonov (nazývaný „efektivita”). Všetky dostupné výsledky týchto hodnotení sú na stránke www.ebrd.com/law. Táto príloha zahŕňa výsledky týkajúce sa Slovenskej republiky spolu s kritickými pripomienkami právnych expertov Banky, ktorí hodnotenie vykonávali.

Podnikové právo a podnikové riadenie

Hlavná legislatíva zahŕňajúca podnikové riadenie je v zásade súčasťou Obchodného zákonníka z roku 1991, Zákona o cenných papieroch a investičných službách z roku 2001 a Zákona o burze z roku 2002 v znení neskorších zmien a doplnkov.

V septembri 2002 prijala BCPB Zjednotený kódex správy a riadenia spoločností (Code of Corporate Governance⁹). Od roku 2003 Burzové pravidlá vyžadujú od spoločností, aby do svojich výročných správ zahrnuli prehlásenie o plnení požiadaviek kódexu na báze princípu „dodržiavaj alebo vysvetli“.

Kvalita legislatívy podnikového riadenia – Slovenská republika (2008)

Pozn.:

Jednotlivé vrcholy na každej osi predstavujú ideálny stav, t. j. zhodu s Princípmi OECD pre správu a riadenie spoločností. Čím je „siet” plnšia, tým sa zákony správy a riadenia spoločností krajiny viac približujú k týmto princípom

⁹ Zákonník je k dispozícii na webovej stránke EBOR: <http://www.ebrd.com/country/sector/law/corpgov/codes/index.htm>

Podľa predbežných výsledkov posledného prieskumu EBOR na posúdenie efektívnosti podnikového riadenia, ktorý hodnotí kvalitu legislatívy v oblasti podnikového riadenia platnú v novembri 2007 Slovenská republika preukázala vysoký stupeň súladu s princípmi podnikového riadenia OECD s jediným nedostatkom v častiach “práva akcionárov” a zodpovednosti predstavenstva” (pozri graf vyššie).

V roku 2005 EBOR začala uskutočňovať prieskum, ako funguje legislatíva podnikového riadenia v praxi. Prípadová štúdia skúmala postavenie minoritného akcionára, ktorý žiada o prístup k podnikovým informáciám, aby zistil, (1) či v spoločnosti naozaj došlo k transakcii medzi príbuznými subjektmi a (2) či bolo možné získať kompenzáciu v prípade škody. Efektivita legislatívy bola hodnotená z hľadiska štyroch hlavných ukazovateľov: inštitucionálne prostredie, vymožiteľnosť, komplexnosť a rýchlosť.

Prieskum odhalil, že legislatíva riadenia spoločností je relatívne efektívna, avšak s určitými nedostatkami. Hlavne pre minoritného akcionára môže byť zložitá získať od spoločnosti zverejnenie informácií v prípade obštrukcií zo strany väčšinových vlastníkov; právny rámec týkajúci sa transakcií medzi príbuznými subjektmi musí byť vylepšený; prokurátori nemajú dostatok skúseností v prípadoch podnikového práva; a dostupnosť a využívanie precedentného práva sudcami a právnikmi je veľmi obmedzené.

Koncesie

Ministerstvo financií pripravilo a vláda schválila pevný rámec podporujúci účasť súkromného sektora na verejných prácach a službách a zaručujúci zlepšenie právneho prostredia. Okrem toho bola nedávno publikovaná metodologická príručka na realizáciu PPP projektov.

Slovenská republika nemá špecifický zákon o koncesiách alebo PPP. Zákon o verejnom obstarávaní z roku 2004, ktorý zahŕňal ustanovenia upravujúce koncesie bol teraz zrušený a nahradený zákonom č. 25/2006 Z.z. o verejnom obstarávaní v platnom znení, ktorý je účinný od februára 2006 (Zákon o verejnom obstarávaní). Na PPP sú uplatniteľné niektoré zdroje verejného práva, vrátane Zákona o verejnom obstarávaní, zákony upravujúce správu majetku vlastneného štátom alebo samosprávou, zákon o rozpočtových pravidlách, cestný zákon a zákon o elektronickom mýte a aj zdroje súkromného práva – Obchodný zákonník a Občiansky zákonník.

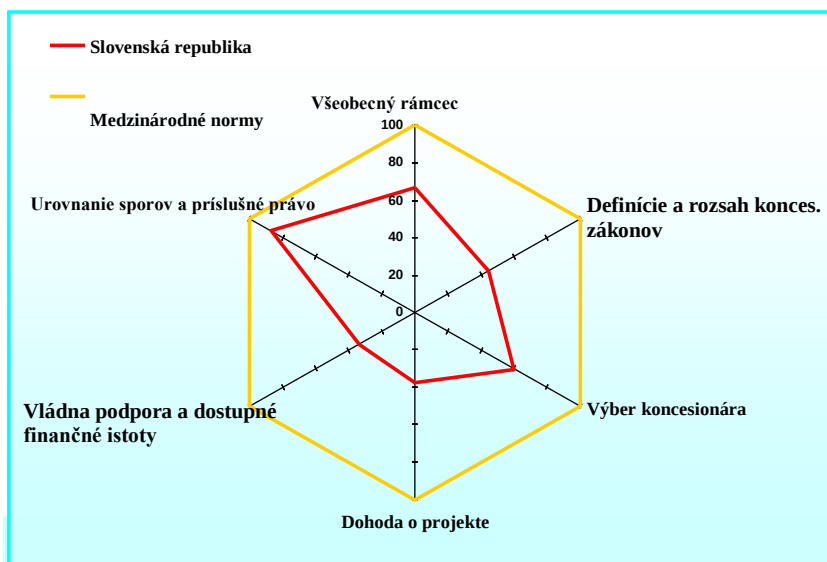
Okrem všeobecných ustanovení o obstarávaní, Zákon o verejnom obstarávaní zaviedol aj ustanovenia ohľadom koncesií na obstarávanie stavebných prác, čo umožňuje zmluvné vzťahy medzi súkromnými a verejnými zmluvnými stranami, ako napr. PPP projekty. Zmluvný orgán je povinný dodržiavať tieto podmienky, ak sa odhadovaná hodnota koncesnej zmluvy na stavebné práce rovná alebo je vyššia ako 5 923 000.- €.

Zdá sa však, že cieľom tohto nového Zákona o verejnom obstarávaní bolo skôr splniť požiadavku harmonizácie s právom EÚ prevzatím častí príslušných Smerníc ako akýmkoľvek spôsobom podporiť PPP projekty alebo koncesie. Koncesie sú definované odkazom na zmluvy o dielo alebo servisné zmluvy. Zákon o verejnom obstarávaní nijakým spôsobom neupravuje dohody o projekte (okrem stanovenia ich trvania) a neobsahuje odkazy na prípadné opatrenia štátnej podpory a nerieši ani veľmi potrebné

otázky zabezpečenia. Postup výberu nemusí byť pre niektoré PPP projekty vhodný (nehovorí sa napríklad nič o dobrovoľných návrhoch). Tieto nedostatky obmedzujú úlohu koncesii ako dôležitej formy účasti súkromného sektora na projektoch v oblasti infraštruktúry a verejných prac a služieb a môžu ovplyvniť názor investorov a tým aj ich záujem. Preto na podporu PPP projektov v krajine bude potrebný špecifický zákon alebo podstatné rozšírenie súčasného Zákona o verejnom obstarávaní. Avšak o špecifickom zákone o koncesiách sa v súčasnosti neuvažuje.

Posledné zhodnotenie legislatívy o koncesiách, ktoré uskutočnila EBOR za účelom posúdenia platných režimov v krajinách, kde EBOR pôsobí (išlo skôr o zákony na papieri, než ich fungovanie v praxi) ukázalo, že slovenské zákony dodržiavajú medzinárodne prijaté normy v tomto sektore „priemerne“ (pozri graf nižšie).

Kvalita legislatívy koncesii – Slovenská republika (2007/8)

Pozn.: Jednotlivé vrcholy na každej osi predstavujú ideálny stav, t.j. zhodu s medzinárodnými normami, ako napr. UNCITRAL - legislatívna príručka pre súkromne financované projekty infraštruktúry. Čím je „siet“ plnšia, tým sa zákony o koncesiách krajiny viac približujú k týmto normám.

Konkurz

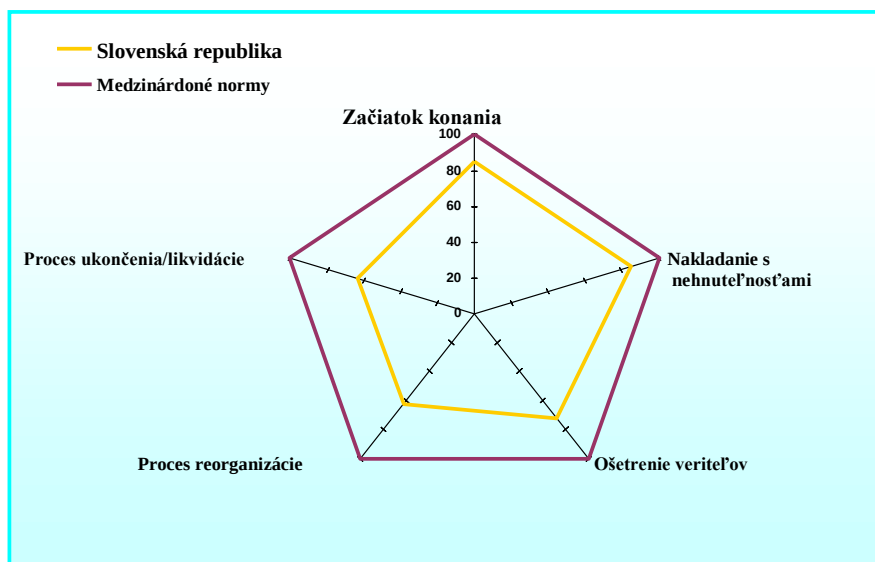
Zákone o konkurze a reštrukturalizácii („Zákon o konkurze“), ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2006 úplne zreformoval systém konkurzu a nahradil Zákon o konkurze a vyrovnaní z roku 1991. Cieľom reformy bolo vytvoriť pružnejší, pre veriteľov priaznivejší režim, ktorý kladie dôraz skôr na reštrukturalizáciu ako na likvidáciu.

Zdá sa, že Zákon o konkurze tento cieľ do značnej miery splnil, i keď pretrvávajú isté nedostatky zo starého zákona. Aktualizácia zhodnotenia sektora konkurzov, ktorú EBOR uskutočnila v roku 2006 preukázala, že Zákon o konkurze je všeobecne prijateľnou normou a že je „priemerne“ súlade s medzinárodnými štandardmi. Klasifikácia v tomto zhodnotení vychádza zo skutočnosti, že zákon „na papieri“ načrtáva primerané počiatočné kritéria a procesy, poskytuje dočasnú ochranu, vyžaduje

odovzdanie majetku a zverejnenie príslušných informácií a obsahuje primerane prísne ustanovenia na zabránenie predkonkurzným transakciám.¹⁰

Graf nižšie zobrazuje výsledky EBOR zhodnotenia úrovne súladu Zákona o konkurze s medzinárodnými normami v piatich kľúčových oblastiach.

Kvalita legislatívy o konkurze – Slovenská republika (2006)

Pozn.: Jednotlivé vrcholy na každej osi predstavujú ideálny stav, t.j. zhodu s medzinárodnými normami, napr. zásadami Svetovej banky, príručkou pre efektívny konkurz a systém práv veriteľov UNCITRAL - legislatívna príručka pre Zákon o konkurze a iné. Čím je „siet“ plnšia, tým sa zákony o konkurze krajiny viac približujú k týmto normám.

Zdroj: EBOR Zhodnotenie sektora konkurzov, rok 2006

Jedným z vylepšení Zákona o konkurze oproti predchádzajúcemu zákonu je rýchlosť, akou môže byť konkurzné konanie ukončené. Zákon o konkurze ďalej obsahuje ustanovenia, vďaka ktorým je ľahšie dosiahnuť reštrukturalizáciu. Ďalšou črtou Zákona o konkurze je skutočnosť, že zdôrazňuje a dáva veriteľom voľnejšiu ruku pri výbere správcu.

Hoci je Zákon o konkurze zdokonalením oproti predchádzajúcemu zákonu, stále pretrvávajú niekoľko nedostatkov, ktoré by mali byť odstránené. Napríklad ochrana, ktorú Zákon o konkurze poskytuje veriteľom počas procesu reorganizácie by mala byť posilnená tak, aby zabezpečovala okrem iného nezávislú analýzu plánu, ktorý má byť predložený veriteľom a modifikáciu alebo zmenu plánu so súhlasom veriteľov. Okrem toho Zákon o konkurze nepočíta so špecializovaným konkurzným súdom a namiesto toho stanovuje, že prípady týkajúce sa konkurzu spadajú pod právomoc všeobecných súdov. Zákon ďalej neobsahuje ustanovenia o tom, že ak reštrukturalizácia nie je úspešná, automaticky sa zmení na likvidáciu a ustanovenia zákona o sankciách za porušenie podmienok plánu reorganizácie sú slabé. Ak bude zákon novelizovaný tak, aby boli tieto nedostatky odstránené, klasifikácia súladu sa môže v nasledujúcich zhodnoteniach zlepšiť.

¹⁰ Bol predložený návrh na novelizáciu Zákona o konkurze, ale rokovanie o ňom bolo prerušené. Keď a ak bude novelizácia prijatá, EBOR ju vyhodnotí.

Zabezpečené transakcie

V roku 2000 Slovenská republika uskutočnila za technickej pomoci EBOR kompletnú novelizáciu ustanovení Občianskeho zákonníka, ktoré sa týkajú zabezpečených transakcií (záložné práva a hypotéky). Kvantitatívne a kvalitatívne údaje preukazujú, že tento nový režim, ktorý vstúpil do platnosti 1. januára 2003 funguje dobre a umožňuje veriteľom a dlžníkom jednoducho a účinne zabezpečiť svoje pohľadávky. Vďaka tomu má Slovenská republika jeden z najpokročilejších rámcov pre zabezpečené úvery v Európe.

Môže byť zabezpečené akékoľvek aktívum spôsobilé prevodu. Zákon zahŕňa zabezpečenie nehnuteľného majetku, hnutelných aktív a nehmotného majetku (ako napríklad práva a pohľadávky). Aktíva môžu byť identifikované všeobecným opisom a môžu zahŕňať aktíva, ktoré dlžník nadobudne k budúcemu dátumu. Je možné zabezpečiť aj skupinu aktív, aj keď sa zloženie tejto skupiny neustále mení, ako napríklad zásoby, obchodné pohľadávky, alebo dokonca celý podnik. Je možné zabezpečiť všetky typy pohľadávok. Zabezpečený záväzok môže byť denominovaný v akejkoľvek mene, môže byť vo fixnej alebo variabilnej výške a môže obsahovať pohľadávky, ktoré vzniknú v budúcnosti. Zákon sa neobmedzuje na bankové úverovanie, ale pokrýva úvery poskytnuté akoukoľvek osobou.

Vytvorenie zabezpečenia je jednoduché, lacné a rýchle. Vyžaduje si písomný súhlas a zverejnenie zábezpeky prostredníctvom registrácie. Ak je súhlas vo forme notárskeho zápisu, uľahčí to následné uplatnenie zábezpeky. Výnimku tvoria hypotéky, ktoré si vyžadujú registráciu v katastri nehnuteľností. Napriek trvalému úsiliu zmodernizovať register je tento proces stále zdĺhavý (priemerne trvá 2 až 4 týždne). Ďalším problémom je skutočnosť, že slovenské právo rozlišuje pozemky a budovy a tak hypotéka na pozemok sa nebude automaticky vzťahovať na budúce stavby na pozemku. Tento právny prístup spôsobuje ťažkosti pri financovaní nových stavieb.

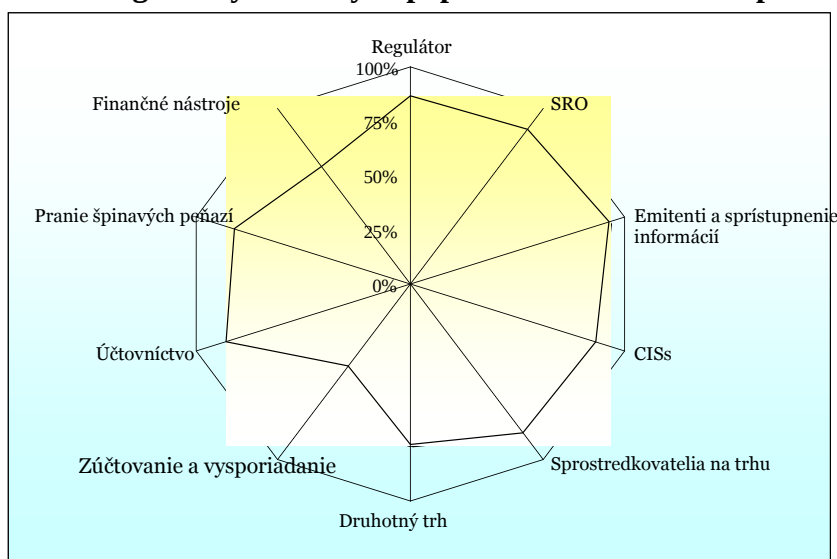
Zabezpečený veriteľ má prednostné právo na aktíva použité na zabezpečenie, ktoré podlieha akémukoľvek predošlému zabezpečeniu poskytnutému iným veriteľom. Ostatné osoby rokujúce s dlžníkom sú schopné zistiť, či aktíva sú, alebo nie sú predmetom zabezpečenia nahliadnutím do registra. Bežné pravidlá slúžia na ochranu bežného priebehu obchodných transakcií. Daňové pohľadávky už viac nie sú vyplácané (prednostne) pred zabezpečenými veriteľmi. Novela Zákona o konkurze tiež posilnila práva zabezpečených veriteľov v prípade platobnej neschopnosti dlžníka.

Ak dlžník nebude splácať zabezpečený dlh v termíne splatnosti, zabezpečený veriteľ má právo prevziať vlastníctvo, predat' aktíva použité na zabezpečenie a použiť výnos na zaplatenie dlhu. Predaj sa môže uskutočniť buď prostredníctvom súdu, alebo aukciou, alebo súkromným predajom organizovaným veriteľom. Nový zákon o dobrovoľných súkromných aukciách tiež poskytuje rámec pre rýchle a efektívne dosiahnutie realizácie prostredníctvom aukcie. Aj v tomto prípade prieskum uskutočnený EBOR preukázal, že proces funguje dobre a že veritelia si môžu rýchlo a účinne uplatňovať svoje práva na zabezpečený majetok (hnuteľný alebo nehnuteľný).

Trhy cenných papierov

Trh s cennými papiermi v Slovenskej republike sa riadi primárne Zákonom o cenných papieroch a investičných službách z roku 2001, Zákonom o kolektívnych investíciách z roku 2003, Zákonom o burze cenných papierov z roku 2002, Zákonom o dlhopisoch z roku 1990 a Zákonom o dohľade nad finančným trhom z roku 2004, všetky v znení neskorších predpisov. Od 1. januára 2006 je regulátorom finančného trhu Národná banka Slovenska (NBS), ktorá má kompetenciu nad bankovníctvom, poisťovníctvom a dôchodkovými fondmi.

Kvalita legislatívy o cenných papieroch – Slovenská republika (2007)

Note: Jednotlivé vrcholy na každej osi predstavujú ideálny stav, t.j. zhodu s normami uvedenými v Cieľoch a zásadách regulácie cenných papierov vydaných IOSCO. Čím je „sieť“ plnšia, tým viac sa príslušné zákony o cenných papieroch krajiny približujú k týmto normám.

Zdroj: EBOR zhodnotenie legislatívy o cenných papieroch 2007

Zhodnotenie legislatívy o cenných papieroch, ktoré EBOR uskutočnila v roku 2007 (pozri graf vyššie) preukázalo, že Slovensko spĺňa Ciele a princípy regulácie cenných papierov vydaných Medzinárodnou organizáciou komisií pre cenné papiere (IOSCO) „vysoko“ s malými nedostatkami v legislatíve v oblasti zúčtovania a vysporiadania. Na pochopenie, ako zákony o trhoch s cennými papiermi fungujú v praxi EBOR v roku 2007 uskutočnila prieskum právnych ukazovateľov („LIS“). Odborníci v regióne boli požiadaní, aby komentovali hypotetickú prípadovú štúdiu na poskytnutie poradenstva investorovi, ktorý prišiel o svoje úspory kúpou akcií národnej spoločnosti v počiatočnej verejnej ponuke (IPO) na základe zavádzajúcich informácií uvedených v prospekte. Prieskum sa v prvom rade zameriaval na účinnosť podmienok sprístupňovania informácií v prospekte, na súkromné a verejné mechanizmy uplatnenia práva a právomoc regulátora trhu.

Prieskum právnych ukazovateľov preukázal, že hoci sa počiatočné verejné ponuky na Slovensku využívajú iba zriedkavo ako zdroj financovania, postupy zverejňovania informácií sú na dobrej úrovni. Prospekt sa považuje za spoľahlivý a postupy finančného výkazníctva sú správne: Smernica ES 809/2009 priamo vyžaduje podrobné sprístupňovanie informácií a je dobre implementovaná. Súdny a regulátor získavajú odborné skúsenosti pri riešení zložitých prípadov v oblasti cenných

papierov, ale kompetencie prokurátora zodpovedajúce jeho potrebám sa musia rozšíriť. Mechanizmus vymožiteľnosti práva pre súkromné osoby (t.j. žaloba na súde) môže byť zdĺhavý a je charakterizovaný veľkým dôkazným bremenom, čo môže obmedziť účinnosť žaloby.

Telekomunikácie

Sektor telekomunikácií je v súčasnosti regulovaný Telekomunikačným úradom Slovenskej republiky („TÚSR“) a riadi sa Zákonom o telekomunikáciách z roku 2003 v znení neskorších predpisov (ďalej Zákon o telekomunikáciách). TÚSR je zodpovedný za udeľovanie licencií, schvaľovanie typov zariadení, špecifikovanie všeobecných podmienok na prepojenie, riešenie sporov, určovanie sadzieb a správu frekvencií. Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií (ďalej Ministerstvo) zodpovedá za prípravu politiky telekomunikácií. Zákon o telekomunikáciách formálne transponuje do slovenského právneho systému kľúčové body regulačného rámca EÚ týkajúceho sa telekomunikácií.

Napriek tomu, že formálny rámec pre konkurencieschopný trh už existuje a že sa uskutočnilo prvé kolo prieskumu trhu, na základe ktorého TÚSR v prípade potreby koná, praktická implementácia tohto rámca v praxi je nedostatočná a celý rad oblastí je znepokojujúcich. Hlavným dôvodom pre obavy je skutočnosť, že Slovenské telekomunikácie (ST) hlavný operátor v podsektore pevných telefónnych liniek si naďalej udržiava dominantnú pozíciu a zdá sa, že táto prevaha sa v poslednom čase dokonca zvýšila a naďalej zostáva na najvyššej úrovni v EÚ. Hoci TÚSR zaviedol na základe prvého kola prieskumu trhu nápravné opatrenia, zdá sa, že boli v určitých aspektoch nedostatočné. Sprístupnenie účastníckeho vedenia (LLU) a prepojenie je naďalej výzvou, keďže alternatívni operátori odmietajú prijať ponuky ST na prepojenie z dôvodu, že podmienky sú komerčne málo atraktívne. V dôsledku toho Európska komisia (EK) odporučila TÚSR, aby prehodnotil podmienky v príslušnej referenčnej ponuke na prepojenie s cieľom zabezpečiť efektívne splnenie uložených povinností. EK tiež poukázala na pretrvávajúce problémy, ktorým čelí samotný TÚSR z dôvodu nedostatku zdrojov, a to rovnako v oblasti personálu, ako aj financií; ďalším problémom sú negatívne dopady administratívneho odvolacieho systému, v ktorom sa uplatňuje automatické zastavenie platnosti rozhodnutia TÚSR v prípade, ak poškodená strana podá odvolanie. Zavedenie modernej elektronickej regulácie telekomunikácií môže byť zložitou a náročnou úlohou s ohľadom na zdroje, ale nepochybne by bola prínosom s ohľadom na celkový pozitívny dopad na hospodárstvo. Vláda by mala preto primerane zabezpečiť, aby mal TÚSR k dispozícii primerané zdroje (ľudské, finančné a iné) a mechanizmy na uplatňovanie svojho mandátu.